HITLERS
Derde Rijk

Nummer 4

Alle verschrikkelijke geheimen onthuld

Kristallnacht
Pogrom tegen de joden

Zuivering in de SA
De Nacht van de Lange Messen

Himmler
Moordbureaucraat

Reicharbeits-dienst
Hitlers "Arbeidsleger"

De val van Frankrijk
Pantsers bij het Kanaal

HITLERS Derde Rijk

Deel 4 Inhoud

Geheim Hitler-archief 15 t/m 18

Hitler en de artsen

De Holocaust 23 t/m 26

Kristallnacht: De toekomst aan diggelen

In het Derde Rijk 17 t/m 22

Reichsarbeidsdienst: Arbeidsleger

Nazi Verschrikkingen 15 t/m 20

Nacht van de lange messen

Hitlers handlangers 9 t/m 14

Heinrich Himmler: Gestoorde meester van de SS

Hitlers veldslagen 25 t/m 32

De slag om Frankrijk

Hitlers oorlogsapparaat 23 t/m 28

MG34/42: Veelzijdige machinegeweren

Nazi-symbolen 15 t/m 18

Partijkleuren

A tot Z van het Derde Rijk 13 t/m 16

'Buchenwald' tot 'Concordaat'

Fotoverantwoording
Geheim Hitler Archief 15: Popperfoto; **Geheim Hitler Archief 16:** Topham Picturepoint, Aerospace Publishing; **Geheim Hitler Archief 17:** Popperfoto; **Geheim Hitler Archief 18:** Topham, AKG London; **Holocaust 23:** Topham; **Holocaust 24:** Popperfoto, Aerospace Publishing; **Holocaust 25:** AKG London; **Holocaust 26:** Popperfoto, Topham; **In het Derde Rijk 17:** AKG London; **In het Derde Rijk 18-19:** Aerospace Publishing; **In het Derde Rijk 20:** AKG London, Topham; **In het Derde Rijk 21:** Popperfoto (drie), Aerospace Publishing; **In het Derde Rijk 22:** AKG London, Aerospace Publishing (twee); **Nazi verschrikkingen 15:** Aerospace Publishing; **Nazi verschrikkingen 16:** Robert Hunt Library, EWWF, Aerospace Publishing; **Nazi verschrikkingen 17:** Aerospace Publishing; **Nazi verschrikkingen 18:** EWWF, AKG London; **Nazi verschrikkingen 19:** Aerospace Publishing; **Nazi verschrikkingen 20:** Robert Hunt Library; **Hitlers handlangers 9:** Aerospace Publishing, **Hitlers handlangers 10-11:** Aerospace Publishing; **Hitlers handlangers 12:** Aerospace Publishing, Robert Hunt Library, AKG London; **Hitlers handlangers 13:** Aerospace Publishing, AKG London; **Hitlers handlangers 14:** AKG London; **Hitlers veldslagen 25-32:** Robert Hunt Library (één), Aerospace Publishing; **Hitlers Oorlogsapparaat 23-28:** Aerospace Publishing; **Nazi symbolen 15-18:** Aerospace Publishing; **A-Z 13-16:** AKG London, Aerospace Publishing, EWWF, Bayerische Staatsbibliothek.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt in welke vorm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Midsummer Books Ltd. Alle rechten voorbehouden. Deze uitgave mag niet in gewijzigde vorm of tegen een hogere prijs dan de aanbevolen verkoopprijs uitgeleend, wederverkocht, verhuurd of op andere wijze op commerciële basis aangeboden worden.

© © 2001 Maxwell B.V.
© 2001 Midsummer Books
Brightstar Publicing plc. 2001

Hitler en de Artsen

Hitler was een echte zwartdenker met een ziekelijke angst voor kanker. Hij had er een hekel aan als hij werd aangeraakt en gaf de voorkeur aan kwakzalvers, zolang ze maar overtuigend overkwamen.

ADOLF HITLER dronk niet, rookte niet en at vooral vegetarisch. Zijn vijanden - Churchill, Roosevelt en Stalin - leefden erop los: ze aten vlees, waren niet vies van een borrel en hadden meestal een sigaar, sigaret of pijp in hun handen. Daarom is het zo vreemd dat de gezondheid van Hitler het als eerste begaf.

Op zijn vijfenvijftigste, toen de oorlog bijna ten einde was, zag hij er uit als een man van zeventig. Hij kwam nog amper vooruit, hij liet zijn schouders hangen en zijn linkerarm

Hieronder:
Het zal altijd wel een mysterie blijven hoeveel van Hitlers vreemde gedrag in de laatste jaren van zijn leven het gevolg was van zijn ziekte en hoeveel hij te danken had aan de methodes van dokter Theodor Morell, die hier met zijn beroemdste patiënt op de foto staat.

Links:
Professor Carl von Eicken was een vooraanstaande Duitse KNO-arts die twee keer een operatie moest uitvoeren op Hitlers stembanden.

en -been leken een eigen leven te leiden. Veel mensen die Hitler in het laatste jaar van zijn leven zagen en hem al lang niet meer van dichtbij gezien hadden, verbaasden zich over zijn snelle aftakeling en vroegen zich af wat er met Hitler gebeurd was.

Professor Ernst-Günther Schenck was in 1941-42 als arts verbonden aan de SS-divisie *Leibstandarte Adolf Hitler*. Na enige tijd een administratieve functie vervuld te hebben in Berlijn, ging hij in april 1945 weer aan het werk als chirurg in een geïmproviseerde operatiekamer in de kelder van de nieuwe Reichskanzlei. Toen hij aan Hitler werd voorgesteld, schrok hij van diens slechte fysieke gesteldheid. Hitlers ogen waren glazig en opgezwollen en hij bewoog zich voetje voor voetje vooruit, met zijn rug gebogen. Tijdens hun volgende ontmoeting merkte hij dat Hitler zijn linkerarm alleen maar stil kon houden door de tafel vast te pakken en dat hij soortgelijke problemen had met zijn linkerbeen.

Hieronder:
Karl Brandt was Hitlers persoonlijke SS-arts. Hij was ook betrokken bij de meeste medische experimenten die in het Derde Rijk werden uitgevoerd: hij werd schuldig bevonden aan oorlogsmisdaden tijdens het proces in Neurenberg en opgehangen.

VERSLAVING OF ZIEKTE?

Schenck vermoedde dat Hitler aan de ziekte van Parkinson leed. Op 22 april vertoonde Hitler echter alle symptomen van morfine-ontwenning. Hij sprak erg onsamenhangend en kon zich niet concentreren. Schenck was ervan overtuigd dat de onbetwiste leider van Duitsland binnen een jaar nog amper zou kunnen lopen en vrijwel dement zou zijn.

Hitler had al langer geklaagd over buikpijn, maar dit was waarschijnlijk psychosomatisch. Een belangrijke toespraak, een riskante gok of een lastig probleem leidden vaak tot deze maagklachten. Daarnaast had hij vaak last van gas in zijn maag en darmen. Zelf dacht hij daarom dat hij aan dezelfde vorm van kanker leed als die waaraan hij zijn moeder had zien sterven. Op een gegeven moment leerde Hitler dokter Morell kennen. Deze gaf hem speciale injecties waarvan Hitler zei dat het een wondermiddel was. De injecties bestonden uit een ongezonde cocktail van pepmiddelen zoals cafeïne en pervitine (te vergelijken met benzedrine) en waarschijnlijk morfine. Er zijn twee dingen zeker over deze injecties: Morell veranderde de ingrediënten op basis van het verloop van zijn experimenten en de dosering werd steeds hoger.

ANDERE DOKTOREN

Morell was niet de enige dokter door wie Hitler zich liet behandelen. Professor Carl von Eicken verwijderde in 1935 een poliep van Hitlers stembanden en moest er in november 1944 weer een verwijderen. Toen hij zijn patiënt voor de tweede operatie onderzocht, merkte hij dat Hitlers trommelvliezen gescheurd waren door de bomexplosie op 20 juli. Hitler was dat najaar veel ziek:

Hitler had na een toespraak vaak last van hevige hoofdpijnen, en elke dokter die daar iets aan kon doen was welkom - ongeacht de betrouwbaarheid van de behandeling.

hij was pas genezen van een aanval van geelzucht die volgens zijn eigen zeggen het gevolg was van de eindeloze discussies met Hermann Goering. Later die maand moest Hitler een zware gebitsbehandeling ondergaan, hetgeen zijn geduld niet ten goede kwam. Misschien verklaart dit waarom hij tegen het advies van zijn generaals in volhardde in zijn beslissing dat het Ardennen-offensief moest plaatsvinden. Hoewel Morell de reputatie had erg gemakkelijk zware medicijnen voor te schrijven, was het een vooraanstaande arts uit Berlijn die oogdruppels op cocaïnebasis voorschreef voor Hitlers voorhoofdsholteontsteking.
Linge, de persoonlijke bediende van Hitler, gaf later toe dat zijn baas begin 1945 wel eens tien doses op een dag innam. Albert Speer trok zijn neus nog op als men hem achteraf vroeg naar zijn ontmoetingen met Hitler in de *Wolfsschanze*, het zwaarbewapende betonnen hoofdkwartier van Hitler in de bossen in Oost-Pruisen, dat volledig van de buitenlucht was afgesloten. Voor de oorlog was Hitler geobsedeerd door zijn persoonlijke hygiëne. Vijf jaar later, in de hete bunkers, was de lichaamsgeur van de Führer overweldigend. Tegen de tijd dat hij zich terugtrok in zijn bunker in Berlijn, maakte Hitler zich ook niet meer druk om hoe hij er uitzag en zat zijn ooit brandschone grijze uniform onder de etensvlekken. Zijn tanden waren geel en zijn stinkende adem was zelfs te veel voor zijn meest fanatieke volgelingen.

ZELFMOORD

Dr. Morell vluchtte op 21 april uit de bunker en vertrok met een van de laatste vliegtuigen uit Berlijn om een schuilplaats te zoeken in Beieren. Hoewel Morell een complete apotheek achterliet voor Hitler, was het waarschijnlijk de 34-jarige SS-dokter Ludwig Stumpfegger die cyanidecapsules verstrekte aan de bewoners van de bunker. Hij nam er zelf ook een in. Morell overleefde zijn beroemdste cliënt met slechts drie jaar. Hij stierf in mei 1948 in een ziekenhuis.

Hitler en de kwakzalver

Pilletjes, drankjes en injecties

De moderne geschiedkundigen gaan er unaniem vanuit dat Hitler aan de ziekte van Parkinson leed, maar door de activiteiten van dokter Theodor Morell zal de waarheid over Hitlers gezondheid wel altijd onduidelijk blijven. In 1936 was de 50-jarige Morell een succesvolle dokter in Berlijn, die zich gespecialiseerd had in huid- en geslachtsziekten. Hij kwam via de fotograaf Heinrich Hoffman in contact met Hitler en genas hem van een vervelende uitslag op zijn benen.

Het is niet duidelijk of Hitler hem nou waardeerde omdat hij ook gevochten had in de Eerste Wereldoorlog, of simpelweg omdat hij geslaagd was waar SS-dokter Karl Brandt geen succes had gehad, maar vanaf dat moment was Morell Hitlers favoriete arts.

Omdat de Führer zo enthousiast was, werd Morell al snel ook ingehuurd door de helft van de nazi-top en hun gezinnen. Door Morells kwaliteiten bij Hitler te prijzen, dacht men zelf bij de Führer in het gevlei te komen, maar Morell profiteerde hier natuurlijk ook enorm van. Ook in financieel opzicht, want hij was er niet vies van medicijnen voor te schrijven die gemaakt werden door bedrijven waarin hijzelf een belang had.

Brandt en de andere artsen op Hitlers hoofdkwartier hadden een hekel aan Morell. Men beschuldigde hem van kwakzalverij en sommigen noemden hem zelfs een moordenaar. De pillen die hij aan Hitler gaf voor zijn extreme winderigheid bevatten strychnine (een gif) en Hitler kreeg er zoveel van als hij maar wilde.

Morell verstrekte nog diverse andere medicijnen aan Hitler, vooral om iets te doen aan zijn constante maagpijnen.De meeste van deze medicijnen waren onschadelijk. Ze bevatten mineraalsupplementen die de spijsvertering bevorderen.

Sommige drankjes die Hitler slikte waren echter volstrekt onzinnig. Een daarvan was bijvoorbeeld gemaakt van de testikels van stieren. Dit zou de mannelijke potentie stimuleren. Voor een man die nog maar een teelbal overhad en die al jaren niet meer aan seks deed, zal dit drankje niet veel waarde gehad hebben. Misschien verergerde dit de woede-uitbarstingen waarmee Hitler aan het eind van zijn leven op slecht nieuws reageerde.

Rechtsboven:
Theodor Morell was een populaire dokter in Berlijn die zich gespecialiseerd had in de behandeling van huid- en geslachtsziekten. Zijn behandelingen waren - op zijn zachtst gezegd - twijfelachtig.

Hieronder:
Er was altijd wel een dokter bij Hitler in de buurt. Hier zien we SS-dokter Karl Brandt (vierde van links) tijdens een bijeenkomst van het opperbevel van de Wehrmacht, waar men meer had aan militair advies dan aan medisch advies.

KRISTALLNACHT

TERREURNACHT VOOR DE DUITSE JODEN

In de nacht van 9 op 10 november 1938 vond er in Duitsland een ongekend geweldadige pogrom tegen joden plaats.

De joden die in het begin van de vorige eeuw in Duitsland woonden, wisten wat het was om vervolgd te worden. Vanaf het moment dat Hitler aan de macht kwam, werden ze door de nazi's onderdrukt: hun burgerrechten werden afgenomen en ze werden gepest en aangevallen op straat. Maar zelfs zij stonden versteld van de gewelddadigheid van de pogrom die in november 1938 uitbrak en die de geschiedenis in zou gaan als de *Kristallnacht*. Het oproer tegen de joden was van een schaal die men in Duitsland sinds de Middeleeuwen niet meer had meegemaakt. Het initiatief voor de pogrom kwam van SA'ers, maar de acties werden al snel overgenomen door honderdduizenden gewone Duitsers. Wat de meesten van hen niet wisten, is dat deze terreurnacht zijn oorsprong vond in de bittere territoriale rivaliteit tussen Duitsland en Polen.

Hierboven:
In de ochtend van 10 november 1938 lagen de straten en trottoirs van vrijwel alle steden en dorpen in Duitsland bezaaid met glasscherven.

Rechts:
De glasscherven gingen vergezeld van de geur van rook en as. Meer dan 70 joodse synagogen werden in brand gestoken. De actie was gepland door de Gestapo en werd uitgevoerd door SA'ers.

ANTISEMITIC RIVALS

Als de Polen zich tijdens de Tweede Wereldoorlog niet zo heldhaftig verzet hadden tegen het nazi-regime en tegen het Sovjetregime, zouden de geschiedkundigen na de oorlog wellicht meer aandacht besteed hebben aan de anti-joodse gevoelens in Polen. Vóór de oorlog was de jodenvervolging in Polen en Rusland even fel als in Duitsland en Oostenrijk voordat Hitler aan de macht kwam. In de jaren 30 zag de regering van maarschalk Pilsudski een mogelijkheid om Polen met één pennenstreek te ontdoen van tenminste 50.000 joden. Polen was in 1918 weer onafhankelijk geworden na zo'n 150 jaar Russische heerschappij. Door de vastbeslotenheid van de geallieerden om Duitsland te straffen voor de Eerste Wereldoorlog werden grote delen Duits grondgebied aan de nieuwe Poolse staat toegewezen. Het meest discutabel was de overdracht van het rijke industriële gebied Silezië ("alsof je een aap een polshorloge geeft", aldus de Britse premier David Lloyd-George). Het kon niet anders dan dat Duitsland zou proberen de voormalige Duitse regio's terug te krijgen, met Silezië als belangrijkste doel. Halverwege de jaren 20 van de twintigste eeuw raakten Duitsland en Polen verwikkeld in een 'koude oorlog' en werden er legeroefeningen gehouden aan beide zijden van de grens. In maart 1938 vaardigde de Poolse regering een wet uit waardoor Polen die langer dan vijf jaar buiten Polen gewoond hadden hun staatsburgerschap verloren. Dit was vooral gericht tegen de 50.000 Poolse joden die toen in Duitsland woonden. Op dat moment leek Hitler alleen nog maar van plan te zijn alle joden uit Duitsland te verdrijven en dacht hij er nog niet aan ze uit te roeien. Als reactie op de nieuwe Poolse wet liet hij onmiddellijk alle Poolse joden uit het land zetten. De Gestapo ging voortvarend te werk en brachten hele

families naar de grens. De Polen weigerden hen echter binnen te laten en de ongelukkige joden werden als statenloze vluchtelingen in kampen langs de grens ondergebracht.

De laatste druppel

Hershel Grynszpan was een zeventienjarige Poolse jood die in Parijs woonde. Toen hij hoorde wat er in Duitsland aan de gang was en dat zijn ouders, die al sinds 1914 in Hannover woonden, huis en haard verloren hadden en nu in een van de kampen zaten, besloot hij op zijn eigen manier te protesteren. Hij kocht een revolver en ging op 7 november naar de Duitse ambassade in Parijs met als doel de ambassadeur te vermoorden. Hij wist in de ambassade binnen te komen en schoot Ernst vom Rath dood, een secretaris die ironisch genoeg onder verdenking stond van de Gestapo vanwege antinazistische ideeën. Grynszpan werd gearresteerd. Vom Rath zweefde enige tijd tussen leven en dood, maar overleed in de namiddag van 9 november alsnog aan zijn verwondingen. Op dat moment woonde Hitler in München een bijeenkomst van nazi-leiders bij. Na een kort overleg met Hitler betrad Goebbels het podium. Hij vertelde dat de moord op Vom Rath tot anti-joodse rellen had geleid in Kurhessen en Magdeburg-Anhalt. De Führer, zo zei hij, had het bevel gegeven de relschoppers niet tegen te werken. De manier waarop de zaak zich ontwikkelde, kwam Hitler goed uit. Hij hoefde zijn handen niet vuil te maken aan de grootste misdaad van de nazi's tot dan toe. Toch was het natuurlijk wel Hitlers verantwoordelijk. Hij gaf weliswaar geen officiële opdracht en tekende geen formele documenten, maar geen enkele nazi-leider zou het aangedurfd hebben de SA op de joden los te laten zonder Hitlers toestemming. Er waren tenminste twee nazi's die hun naam op documenten zetten waarmee de rol van de partij duidelijker werd. Heinrich Müller gaf de Gestapo-kantoren opdracht contact te zoeken met de lokale politie om zeker te stellen dat joodse panden wel vernield, maar niet geplunderd werden (want dat zou immers een misdaad zijn).

EUROPEES ANTISEMITISME

Een lange, donkere traditie

Al sinds de Middeleeuwen hebben er antisemitische gevoelens bestaan in Europa. Op instigatie van de Kerk werden de joden het doelwit van christenen, omdat "ze Jesus gedood hadden". Maar deze mensen die er anders uitzagen en een andere taal spraken, waren sowieso een gemakkelijke zondebok voor alles wat er fout ging in de gemeenschap. Aan het eind van de negentiende eeuw stak een nieuw soort antisemitisme de kop op. Dit was het gevolg van jaloezie over de welvaart van bepaalde joden die zich in de 150 jaar daarvoor aan het getto ontworsteld hadden. Het antisemitisme werd op pseudo-wetenschappelijke wijze onderbouwd door de geschriften van de Fransman Arthur Comte de Gobineau, de Brit Houston Stewart Chamberlain en anderen.

Het antisemitisme voerde overal in midden- en Oost-Europa hoogtij, maar alleen in nazi-Duitsland werd het een van de drijvende krachten achter een moderne staat.

Hierboven: *Joden moeten in Wenen de straten met hun handen schoonmaken, terwijl Oostenrijkse SA'ers en SS'ers toekijken. De nazi's volgden een lange Europese traditie van antisemitisme.*

Hierboven: *Vanaf het moment dat Hitler in 1933 aan de macht kwam, kregen de Duitse joden het erg moeilijk. In het eerste jaar riep de SA al op tot een boycot van joodse bedrijven.*

Links: *Zelfs onder de Weimar-republiek waren de meeste Duitse scholen anti-joods, maar toen Hitler aan de macht kwam, werd antisemitisme onderdeel van het schoolbeleid.*

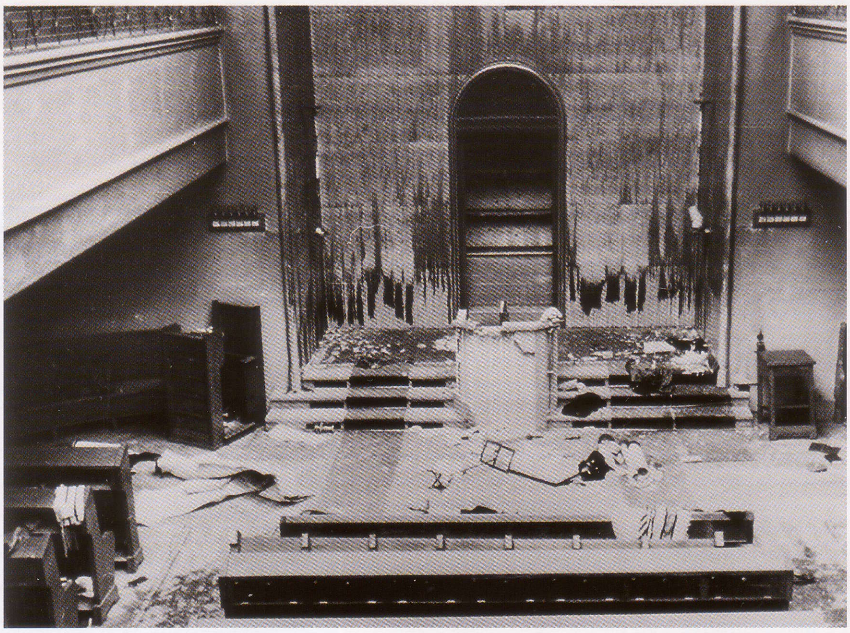

Links:
Synagogen vormden het belangrijkste doelwit van de vernielingen. Er werden er meer dan 1000 aangevallen en beschadigd, waarvan er bijna 200 helemaal uitbrandden.

Hij had zijn orders op zijn beurt gekregen van Reinhard Heydrich die op 10 november om 1.20 uur 's nachts vanuit München een telegram naar alle politie- en SD-hoofdkwartieren stuurde "betreffende maatregelen tegen de joden vanavond". Hij hield wel rekening met de internationale opinie: "buitenlanders", zo gelastte hij, "zelfs al zijn het joden, mogen niet aangevallen worden".

Deze nacht zou de geschiedenis ingaan als de *Kristallnacht*. Dit was het gevolg van het feit dat de straten en trottoirs in heel Duitsland de volgende ochtend vol lagen met glasscherven. De rellen begonnen in het Rijnland en verspreidden zich binnen een paar uur tot in Oost-Pruisen: het nieuws had zich verdacht snel verspreid voor een maatschappij waarin men nog geen televisie had.

De plaatselijke relletjes door SA'ers breidden zich al snel uit tot een nationale pogrom op een schaal die men in Duitsland sinds de Middeleeuwen niet meer had meegemaakt.

Toen het duidelijk werd dat de politie opdracht had gekregen zich afzijdig te houden en de autoriteiten carte blanche gaven om joden in elkaar te slaan, te verkrachten en te vermoorden, namen bendes gelijkgestemde schurken de gelegenheid te baat om joodse huizen, bedrijven en synagogen aan te vallen.

De balans opmaken

Op 10 november bleek dat er 191 synagogen in vlammen waren opgegaan waarvan er 76 direct daarna gesloopt werden. 170 appartementen waarin joden woonden waren in brand gestoken en zo'n 7600 joodse bedrijven waren geplunderd en vernield.

De menselijke schade is wat moeilijker in cijfers uit te drukken. Er kwamen 236 mensen om het leven, waaronder 43 vrouwen en 13 kinderen. Zo'n 600 mensen raakten ernstig gewond en duizenden anderen liepen slagen en schoppen op. De verkrachtingen werden in de doofpot gestopt: volgens de nazi-ideologie mochten Ariërs immers geen gemeenschap hebben met joden. Er werden vijf mannen uit de nazi-partij gezet omdat ze de Neurenberger rassenwetten geschonden hadden. Het feit dat ze verkrachtingen gepleegd hadden, werd echter helemaal niet bestraft. Er werden 22 Duitsers gearresteerd die het geweld hadden willen voorkomen. Hen werd verstoring van een legale demonstratie ten laste gelegd.

Links:
De ark en de bima (het platform waar de rabbi en de voorzanger op staan) uit de synagoge in Zeven werden op het dorpsplein gegooid.Op het bord, dat wel erg netjes is voor een dergelijke 'spontane' opstand, staat "Wraak voor de moord op vom Rath! Dood aan de Internationale, joden en vrijmetselaars!"

Meer onderdrukking

In de nasleep van de *Kristallnacht* verscherpten de nazi's het beleid tegen de joden door hen de toegang te ontzeggen tot theaters, bioscopen en ze zelfs te verbieden op een bank in het park te gaan zitten. 'Gestapo' Müller gaf zijn mannen opdracht rijkere joden te arresteren. Er werden er meer dan 20.000 in hechtenis genomen. Ze werden pas vrijgelaten nadat ze een zware boete betaald hadden. Degenen die zich deze boete niet konden veroorloven, werden nooit meer vrijgelaten. Zij gingen naar het concentratiekamp Buchenwald. Zo'n 8000 van hen kwamen daar door de slechte omstandigheden om het leven.

Er waren die nacht meer dan een miljoen mannen en vrouwen op straat. Velen daarvan werden aangetrokken door het onweerstaanbare schouwspel van de brandende synagogen. Maar de afschuwelijke pogrom deed niet alleen de grote steden aan.

In een dorpje bij de Poolse grens werden een joodse weduwe en haar jonge kinderen het slachtoffer. Ze woonden pas zeven jaar in het dorp en werden nog steeds als buitenstaanders beschouwd. Rebecca Feld en haar kinderen werden op een vrachtwagen geladen en door twee plaatselijke politieagenten naar de grens gereden. De dorpelingen branden vervolgens haar huis en haar kleine kruidenierszaak plat, terwijl de

politie en de lokale autoriteiten toekeken. De politieagenten waren waarschijnlijk van plan om het gezinnetje net over de grens in de bossen te droppen, maar een van de meisjes bleef maar gillen. Het geduld van de politieman die hun bewaakte, raakte ergens onderweg op en hij sloeg haar. Ze viel van de vrachtwagen af en stierf ter plekke. Het gezin bleef in Polen wonen totdat de Duitse troepen in juli 1941 hun dorp binnenvielen. Rebecca verhing zichzelf. Een van haar zoons wist te ontsnappen en sloot zich aan bij het verzet. Na de oorlog vertelde hij dit persoonlijke relaas over de *Kristallnacht*.

Buitenlandse reacties

Deze pogrom van middeleeuwse proporties in een zogenaamd geciviliseerd Europees land leidde natuurlijk tot internationale protesten. In Amerika, waar antisemitische vooroordelen er tot dan toe voor gezorgd hadden dat bepaalde conservatieven nog steeds pro-Hitler waren, ging er een storm van verontwaardiging op. De Duitse ambassadeur in Washington meldde dat krantenmagnaat Hearst nu vijandig gestemd was, evenals J. Edgar Hoover en de FBI. De week daarop veroordeelde president Roosevelt het nazi-regime tijdens een persconferentie. Hitler trok er zich maar weinig van aan. Hij besefte niet hoe gevaarlijk het was de relaties met de machtigste industriële grootmacht ter wereld op het spel te zetten. Zelfs Von Ribbentrop, die niet echt bekend stond als iemand met veel inzicht, besefte welke impact de *Kristallnacht* zou hebben op de publieke opinie in het buitenland. Hershel Grynszpan werd nooit berecht voor zijn daad. Hij was opgepakt voor de moord en zat nog steeds vast toen Frankrijk in juni 1940 capituleerde. De Gestapo deporteerde hem naar Duitsland om hem in het openbaar te berechten, maar zag hiervan af toen Grynszpan beweerde dat hij een seksuele relatie had gehad met Vom Rath. Niemand weet wat er uiteindelijk met hem gebeurd is. Waarschijnlijk is hij later dat jaar ter dood gebracht.

Verzekeringsfraude door de nazi-partij

Profiteren van de rellen

De acties tegen de joodse eigendommen op Kristallnacht leidden tot grote schade en de Duitse verzekeringsmaatschappijen waren genoodzaakt de schade van 6 miljoen mark te betalen. Goering sprong bijna uit zijn vel toen hij besefte dat er geen andere oplossing was: als de Duitse verzekeraars zouden weigeren de schade te betalen, dan zou hun internationale geloofwaardigheid hieronder te leiden hebben. Het was waarschijnlijk Heydrich die daarop voorstelde de betalingen te laten doorgaan en daarna beslag te leggen op het geld. De nazi's stelden de joden verantwoordelijk voor de moord op Vom Rath en legden de joodse gemeenschap een boete van 1 miljard mark op. Op 12 november, vlak na de pogrom, zat Hermann Goering een bijeenkomst van prominente nazi's voor, waaronder Goebbels, Heydrich, Kurt Daluege, hoofd van het centrale bureau van de SD, Walter Funk, de minister van economische zaken en Schwerin von Krosigk, de minister van financiën. Tijdens deze bijeenkomst kreeg het plan om beslag te leggen op de verzekeringsuitkeringen die aan de slachtoffers van de pogrom werden uitbetaald vaste vorm. De notulen van die vergadering geven een interessant beeld van de visie van de nazi's in die tijd. Goering verklaarde dat, als het op oorlog uit zou draaien, Duitsland eerst met de joden zou afrekenen voordat men zich tegen de Europese tegenstanders zou richten.

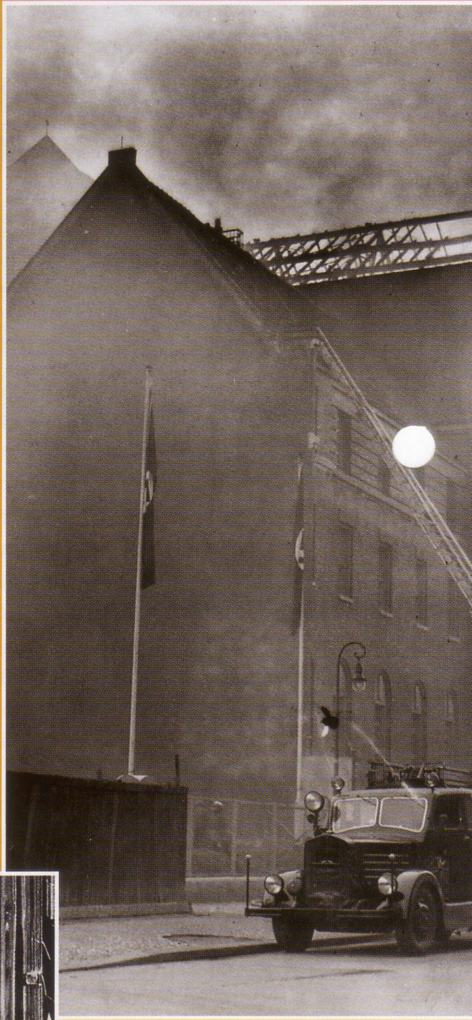

***Hierboven:* Op instructie van Reinhard Heydrich lieten de Duitse brandweerlieden de synagogen afbranden. Ze ondernamen alleen actie als er een gevaar was dat de brand oversloeg naar panden die niet in joodse handen waren.**

***Rechts:* Meer dan 7000 joodse bedrijven werden tijdens de Kristallnacht geplunderd en vernield. De verzekeringsmaatschappijen keerden in totaal zo'n zes miljoen Reichsmark uit voor het vervangen van de gebroken ruiten, maar de werkelijke schade was veel hoger.**

Het 'Leger van de Arbeid' op de partijdagen in Neurenberg. De nazi's hadden de gewone arbeider hoog in het vaandel.

Reichs arbeits dienst

Adolf Hitlers 'Leger van de Arbeid'

Het omvangrijke werkverschaffingsprogramma van de nationaal-socialisten dat als doel had de werkloosheid tegen te gaan tijdens de crisisjaren.

EEN VAN DE vele verworvenheden waarom de nazi's zich net voor de oorlog beroemden, was dat ze het land weer aan het werk hadden gekregen na de grote werkloosheid in de periode rond 1930. Voordat Hitler aan de macht kwam, had hij beloofd dat hij iets zou doen aan de *Arbeitslosigkeit*, de werkloosheid.

WERKVERSCHAFFING

Inderdaad werd er onder het nationaal-socialisme werk geboden aan de Duitse mannen en vrouwen, maar dit was niet echt productieve arbeid: in feite werden de werklozen ingezet in een groot, geüniformeerd werkverschaffingsproject. Zoals zo vaak waren de nazi's eigenlijk niet zelf op het idee gekomen. Tijdens de Weimarrepubliek was men al begonnen met het opzetten van een door de staat gesubsidieerde arbeidsdienst. Het was een manier om het werkloosheidsprobleem op te lossen, vergelijkbaar met de New Deal in de VS onder president Franklin Roosevelt waarbij werklozen de Hooverdam bouwden. De *Reichsarbeitsdienst* werd ingesteld op basis van een wet die op 26 juni 1935 werd aangenomen. Hitler stelde majoor Konstantin Hierl aan het hoofd van deze dienst. Hitler had onder Hierl gediend in München na de Eerste Wereldoorlog en wilde zijn loyaliteit aan zijn oude kameraden tonen. Hierl had Hitler in 1919 opdracht gegeven in de kleine Duitse Arbeiderspartij (DAP) te infiltreren. Deze partij zou uiteindelijk de basis vormen voor de nazi-partij.

Mannen in de leeftijd van 19 tot 25 werden opgeroepen om zes maanden in de RAD te dienen. Deze periode werd beschouwd als een waardevolle voorbereiding op de militaire dienst. In het begin werden er jaarlijks zo'n 200.000 mannen opgeroepen, verdeeld over twee groepen die elk zes maanden werkten. In september 1936 verkondigde Hitler vol trots dat het aantal werklozen van 6 miljoen tot 1 miljoen gedaald was.

Omdat veel boerenknechten naar de steden waren getrokken om daar werk te vinden, moesten de mannen die opgeroepen werden voor de RAD vaak agrarisch werk uitvoeren. Het leven op de boerderij was hard en men hanteerde een strenge discipline. De RAD bracht de mannen in barakken onder. Er werd geen onderscheid gemaakt tussen de mannen. Arbeider, kunstenaar, student of intellectueel: iedereen deed hetzelfde werk, aangemoedigd door idealistische spreuken zoals *Blut und Boden* - Bloed en Bodem. Een van de bekendste symbolen van de RAD was een schop met een hakenkruis op het blad, met daarnaast twee korenaren.

MET DE HANDEN WERKEN

William Shirer, een kritische commentator op het Derde Rijk, schreef dat het in veel gevallen, "niet slecht was voor een jongen of meisje uit de stad om zes maanden verplicht voor de RAD te werken. Ze leefden dan immers buiten en leerden wat het was om met de handen te werken en hoe je met mensen van verschillende achtergronden moest omgaan".

Onder leiding van de bouwkundigen en ontwerpers van de Todt-organisatie, nam de RAD deel aan de aanleg van de *Reichsautobahn*. Deze vierbaans snelwegen, de eerste in Europa, worden algemeen gezien als een product van Hitler-Duitsland, maar de eerste tussen Keulen en Bonn was al klaar in 1932, een jaar voordat Hitler kanselier werd. Hitler zorgde er wel voor dat de aanleg van het wegennet sneller verliep: hij stelde hiervoor 30.000 arbeidskrachten beschikbaar. Hoewel dat er uiteindelijk zelfs 70.000 werden, was er nog maar een kwart van de geplande 11.000 km klaar toen de oorlog uitbrak.

SPOREN VAN HET DERDE RIJK

Na de hereniging van Duitsland in 1989 ontdekte men nog een bizar overblijfsel van het werk van de RAD. De Duitse regering ontdekte dat een groot bosperceel in voormalig Oost-Duitsland door de RAD was aangeplant. In het midden van het donkere woud waren bomen met lichter gekleurde bladeren geplant. Deze bomen vormden een enorm hakenkruis dat zo'n 4000 vierkante meter bos besloeg! Ook de vrouwen droegen hun steentje bij via hun eigen werkorganisatie. De RADwJ (Rijksarbeidsdienst voor jonge vrouwen) was gebaseerd op een arbeidsorganisatie voor Duitse vrouwen die in 1934 werd opgericht als vrijwillige organisatie. Er meldden zich slechts 1000 meisjes aan. Ook het idee voor deze organisatie was niet nieuw. In 1932 hadden de Duitse protestante kerken het idee geopperd dat vrouwen werk voor het vaderland zouden kunnen doen om de grenzen tussen de verschillende klassen en geloofsovertuigingen te doorbreken.

Boven:
Hoewel Hitler door de steun van diverse geledingen, waaronder de industriëlen en het leger, aan de macht werd geholpen, zagen veel nazi-ideologen de Duitse arbeiders als hun natuurlijke achterban. De Duitse arbeiders werden daarom in de partijpropaganda als helden geportretteerd.

Onder de daadkrachtige leiding van Reichsfrauenführerin Gertrude Scholtz-Klink nam de Duitse Arbeidsdienst voor Vrouwen in 1936 de Protestante Vrouwenbond over. De organisatie werd later ingelijfd door RAD-leider Konstantin Hierl en werd toen hernoemd tot RADwJ. In januari 1939 werd er een einde gemaakt aan het vrijwillige karakter van de RADwJ en werden alle vrouwen

"Wij planten bomen. Wij leggen wegen aan. Wij maken nieuwe akkers. Voor Duitsland"

Boven:
De Führer voert de groet uit. Konstantin Hierl (het dichtst bij de camera), door Hitler aangewezen om de RAD te leiden, was een senior Partijbureaucraat en was Hitlers commandant in München in 1918 en 1919.

onder de 25 verplicht een jaar lang voor de RADwJ te werken. In 1940 werkten er al 200.000 meisjes voor de RADwJ in de landbouw. Onder de vrouwelijke bevolking stond dit bekend als het *Land Jahr*. Anderen werkten een jaar lang als huishoudster. Het was geen fijn jaar. De dames woonden in een van de 2000 kampen of in een tijdelijk onderkomen en werkten zeven uur per dag. De weinige ouders die doorhadden hoe het systeem werkte, regelden dat hun dochters zogenaamd als kindermeisje of als hulp in de huishouding konden werken voor vrienden of familie. De nazi-top dacht aanvankelijk dat vrouwen niet in staat zouden zijn om een grote organisatie als de RADwJ te leiden. Maar in de werkkampen bleek al snel dat Duitse vrouwen prima in staat waren leiding te geven en Paula Siber van de afdeling Vrouwenzaken van het Ministerie van Binnenlandse Zaken schreef: "Buiten het gezin is er geen enkel vrouwelijk beroep waarin er binnen een geïsoleerde omgeving zo'n sterke behoefte is aan de benutting van alle vrouwelijke kwaliteiten als in het beroep van kampcommandante".

VROUWEN AAN DE MACHT

Er werden kampscholen, districts-

scholen en een rijksschool voor de RADwJ opgezet. Deze hadden niet alleen als taak zorgvuldig geselecteerde RADwJ-leden klaar te stomen voor hogere functies, maar ze moesten er ook voor zorgen dat goed opgeleide vrouwen klaargestoomd werden voor specifieke banen binnen de Reichsarbeitsdienst. Hierbij valt te denken aan doktoren, advocaten en onderwijzeressen. De vrouwelijke leiders van de RADwJ werden gepresenteerd als de belichaming van de nieuwe Duitse vrouw. "Ze leerden zich op Spartaanse wijze streng te gedragen, leerden dat ze zich niet mochten opmaken en zich zo eenvoudig mogelijk moesten kleden. IJdelheid was uit den boze.
Ze sliepen op harde bedden en gaven niets om culinaire delicatessen; het ideaalbeeld was dat van een vrouw met brede heupen die zich niet in een korset liet dwingen en die haar stralend blonde haar in een knot of vlechten bovenop het hoofd had opgestoken." In tegenstelling tot hun mannelijke tegenhangers in hun stijlvolle paramilitaire uniformen droegen de meisjes van de RADwJ een jasje, een witte blouse, een lange donkere rok en een vrij vormeloze hoed. Dit klinkt erg onaantrekkelijk, maar desondanks ontstonden er al snel "morele problemen" op de boerderijen en in de huishoudens waar de meisjes werkten. "De aanwezigheid van een knap jong meisje leidde soms tot problemen binnen het boerengezin, en verontwaardigde klachten van ouders dat hun dochters zwanger geraakt waren op de boerderijen staken al snel de kop op... Soortgelijke morele problemen deden zich ook voor in het huishoudjaar". Er waren nog andere verleidingen. William Shirer schreef het volgende: "...meestal bevond een meisjeskamp zich vlakbij een arbeidskamp voor jonge mannen. Dit schijnt ook tot veel zwangerschappen geleid te hebben. Er was in die tijd een beweging gebaseerd op het motto 'kracht door plezier'. Als snel deed een liedje in Duitsland de ronde dat vooral van toepassing leek op het *Land Jahr* van de jonge meisjes:

"In de velden en op de heide
Verlies ik kracht door plezier."

TRIUMPH DES WILLENS

Kunst, Propaganda en de Reichsarbeitsdienst.

Met geschouderde schoppen scanderen marcherende mannen een strijdlied."Wij staan hier. Wij zijn klaar." Bij het appèl blijkt dat deze mannen alle grote Gau of districten van nazi-Duitsland vertegenwoordigen. Hun strijdlied gaat verder - "Ein Volk. Ein Reich. Ein Führer. Wij planten bomen. Wij leggen wegen aan. Wij maken nieuwe akkers. Voor Duitsland."

De RAD was de organisatie die verheerlijkt werd in Leni Riefenstahls filmTriumph des Willens. Een lang gedeelte van deze krachtige documentaire over het partijcongres in Neurenberg in september 1934 ging over de Reichsarbeitsdienst of RAD die toen pas was opgericht.

Na het appèl volgt er langzame muziek, men laat de vlaggen op ceremoniële wijze zakken en de mannen van de RAD schouderen hun schop. Hitler kijkt toe in "grimmige, goedgezinde concentratie" en spreekt de mannen vervolgens toe.

"Aarde en arbeid verenigen ons allen. De hele natie doorloopt uw school. Duitsland is blij om haar zoons te zien marcheren".

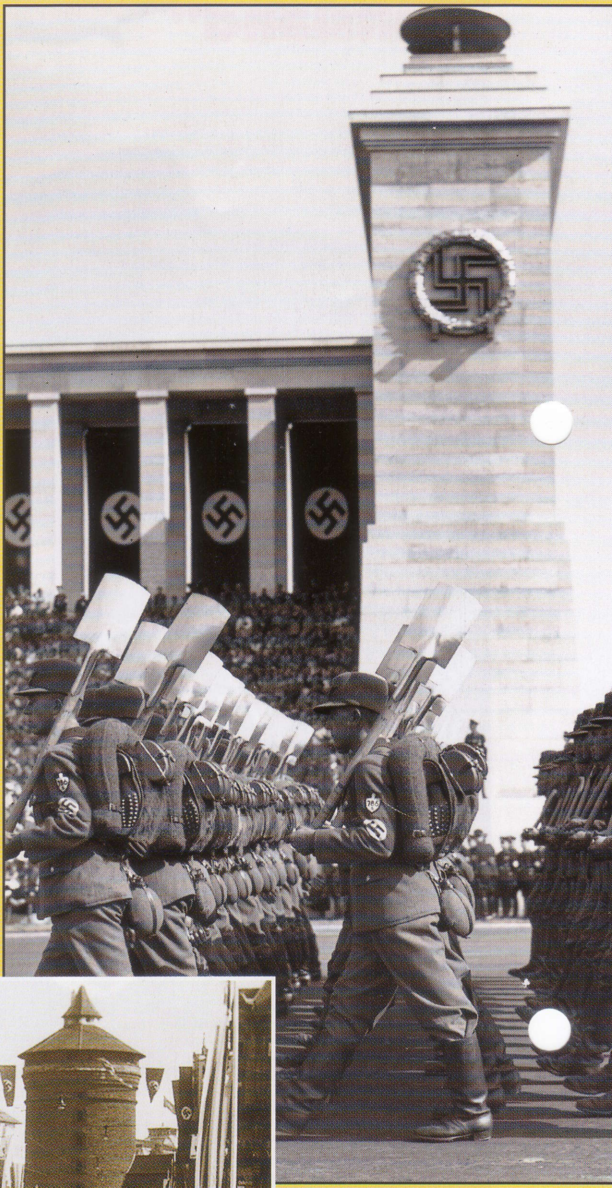

Hierboven:
Met hun blinkend gepoetste schoppen als geweren geschouderd, marcheren de mannen van de Reichsarbeitsdienst in Neurenberg voorbij de Führer nadat ze trouw hebben gezworen aan Adolf Hitler, aan de NSDAP en aan het Vaderland.

Hierboven:
Tijdens de Partijdagen werden diverse organisaties in de schijnwerpers gezet, maar de Reichsarbeitsdienst was een van de belangrijkste. Daarom speelt deze organisatie ook zo'n belangrijke rol in de klassieke propagandafilm van Leni Riefenstahl: Triumph des Willens.

Boven:
Gertrude Scholtz-Klink stond aan het hoofd van de vrouwelijke tak van de Reichsarbeitsdienst. Ze was een trouwe volgeling van de Führer en bleef dat tot lang na de Tweede Wereldoorlog.

Boven:
Iedere gezonde man in Duitsland kon worden opgeroepen om zes of negen maanden voor de Reichsarbeitsdienst te werken, voordat hij in militaire dienst moest.

Onder:
Arbeiders van de RAD leggen een Autobahn aan in een idyllische omgeving. In de winter moet dit werk - en de tentenkampen waarin men verbleef - een zware ervaring geweest zijn.

REBELLIE

Voor de puriteinse leiders van het Derde Rijk vormden de RAD en RADwJ de garantie dat jonge mannen en vrouwen bezig bleven en niet bedorven werden door decadente trends of Amerikaanse ideeën. De uitbundige manier van leven en de Amerikaanse dansrage tijdens de korte periode van economische stabiliteit in de Weimar-republiek werden gezien als een uiterlijke manifestatie van de innerlijke verdorvenheid die tot de crash op Wall Street en de wereldwijde economische crisis geleid had. Tijdens de crisis hingen grote groepen werkloze jonge mannen rond op straat.

Zij zetten zich af tegen het ideologische ideaal van de door de staat gesubsidieerde groepsactiviteiten voor de jeugd. Deze jongeren waren meestal afkomstig uit de middenklasse en woonden in de grote steden. In 1941 kwamen 500 meisjes en langharige jongens bijeen voor een 'swing festival' in het Alsterpaviljoen in Hamburg. Er ontstonden ook *Swingjugend* groepen in andere steden. Zo had Frankfurt de Ohio-Klub en de Cotton-Klub. Volgens een SD-rapport over 'jeugddemoralisatie' hadden deze jongeren niets op met de Hitlerjugend, BdM, RAD of RADwJ

omdat deze staatsbewegingen een inbreuk maakten op hun vrije tijd. De conclusie van het rapport van de *Sicherheitsdienst* sprak voor zich, "Hun ideaal is democratische vrijheid en Amerikaanse laksheid"

ONDERDRUKKING VAN DE JEUGD

Dergelijk gedrag zou overal reden tot zorgen zijn geweest, maar buiten het Derde Rijk zou het nergens als een misdaad tegen de staat gezien worden. De oplossing die de nazi's aandroegen voor het probleem was typerend. Staatssecretaris Gutterer gaf SD-chef Reinhard Heydrich opdracht om de politie invallen te laten doen in de clubs en de jongemannen te arresteren. In 1940 werden de 88 meisjes en 72 jongens van de OK-Gang en de Harem Klub in Frankfurt, die al sinds 1939 bestonden, door de politie hardhandig naar buiten gewerkt. De jongens moesten eerst een tijd hard werken bij de RAD en werden daarna naar de Todt-organisatie gestuurd waar ze nogmaals dezelfde behandeling ondergingen. Werken voor de staat, een initiatief dat ontstaan was om de werkloosheid een halt toe te roepen, was nu een manier geworden om opstandige, initiatiefrijke jongeren te straffen.

UNIFORMEN
EN EMBLEMEN

Zoals alle organisaties in het Derde Rijk had ook de RAD een eigen uniform. Het bestond uit een khaki tuniek en broek, een mosterdgeel khaki hemd en een zwarte das met legerkistjes; daarbij droegen de mannen bij officiële gelegenheden een soort boswachterspet met een wit metalen RAD-embleem. Om te werken werd er van pet gewisseld. De mannen hadden een leren riem in militaire stijl met een wit metalen gesp. De officieren droegen een sabelkoppel met een schouderriem (een 'Sam Browne'), een kniebroek en rijlaarzen. Het RAD-embleem werd op de linkermouw van de tuniek gedragen. Op het embleem stond het blad van een schop met daarin het nummer van de eenheid. Direct daaronder droeg men een standaard rood/zwart/witte band met een hakenkruis. Evenals bij het leger werd de rang aangegeven op de kraag en de epauletten van de jas. Zoals bij de meeste organisaties in het Derde Rijk het geval was, mochten hogere RAD'ers een ceremoniële sabel dragen. Bij de RAD was dit een brede sabel met hoornen greep en de inscriptie 'Arbeit Adelt'. Hogere RAD'ers die in de Eerste Wereldoorlog gevochten hadden, droegen vaak militaire onderscheidingen, terwijl veel jonge mannen die rechtstreeks van de Hitlerjugend afkwamen een sportembleem droegen. De RAD had echter ook eigen medailles en onderscheidingen: Dienstauszeichnungen für den Reichsarbeitsdienst. De vrouwelijke versie werd gedragen als een hangende broche. Er stond een hakenkruis op dat ondersteund werd door twee korenaren. Op de medailles voor mannen stond het motief van de schop met de korenaren. Men kon brons krijgen voor vier dienstjaren, zilver voor 12, zilver met een zilveren adelaar op het lint voor 18 jaar en een met goud ingelegde medaille met een vergulde adelaar op het lint voor 25 dienstjaren.

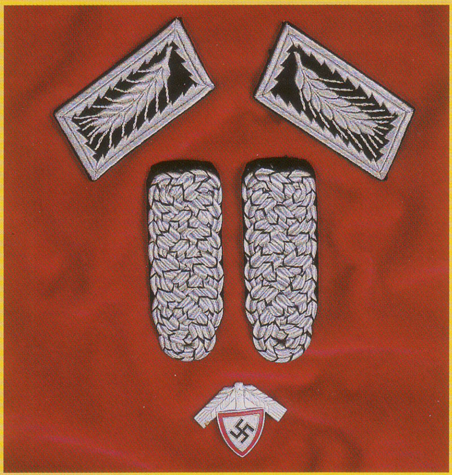

Hierboven:* *Rangaanduidingen voor een RAD-Arbeitsführer

Onder:* *Geweven emblemen: een sportonderscheiding voor op een sportshirt (links) en een embleem voor op de arm dat gedragen werd door de lagere rangen en de onderofficieren.

De eerste groep mannen die in 1933 werd opgeroepen voor de RAD bestond uit werkelozen. In dat jaar werden er nog geen uniformen verstrekt.

Nacht van de Lange Messen

"Is een revolutie zonder vuurpelotons mogelijk?

Lenin

DIE NACHT DER *lange Messer* herbergt de dramatiek in zich die zo kenmerkend was voor de productieve geest van Joseph Goebbels. Deze naam werd gegeven aan de gebeurtenissen waarmee Adolf Hitler de SA op 30 juni 1934 van zijn rivalen zuiverde en zijn macht over de nazi-partij en Duitsland consolideerde. Goebbels raakte pas laat betrokken bij deze samenzwering tegen Hitlers vroegere kameraden die uiteindelijk uitmondde tot een algemene vereffening van oude grieven. Zoals de meeste uitspraken van het hoofd van de nazi-propaganda was ook deze naam een eigen interpretatie van de waarheid. De meeste moorden vonden overdag plaats en werden met pistolen en lichte mitrailleurs uitgevoerd. Het aantal doden - de schattingen lopen uiteen van 80 tot 1000 - was klein in vergelijking met de latere misdaden van Hitler, maar deze dag markeerde wel het begin van de totale onderwerping van Duitsland. In de nasleep van deze massamoord stelde Hitler zichzelf letterlijk boven de wet. En heel Duitsland bejubelde hem daarvoor. In de lente van 1934 moest Hitler nog steeds bepaalde constitutionele gedragsvormen in acht nemen. Hoewel hij totalitaire bevoegdheden geëist en gekregen had, was zijn macht nog niet compleet. Hitler kon nog steeds van zijn voetstuk gestoten worden door president Hindenburg of het leger. Hitler was vastbesloten Hindenburg als president op te volgen: het was daarom cruciaal dat er zich geen andere kandidaten - bijvoorbeeld een generaal die bij Hindenburg in de gunst was - zouden melden. Heel

SA-MANNEN: EEN BEDREIGING VOOR HITLER

Links:
Ernst Röhm was een charismatische leider die de SA tot onverwachte hoogte had gebracht. Maar zijn ambities om het leger door de SA te laten vervangen, vielen niet in goede aarde bij de andere nazi-leiders.

Hierboven:
Adolf Hitler had zijn macht in grote mate te danken aan de SA - de knokploegen die perfect pasten binnen de gewelddadige Duitse politiek rond 1920. Maar nu hij aan de macht was, moest hij ze weer onder controle krijgen.

In de drie jaar na zijn terugkeer uit zijn ballingschap in Bolivia was de SA onder Ernst Röhm uitgegroeid tot zo'n 4 miljoen man. De SA werd algemeen gevreesd als een 'staat binnen de staat'. Dit was onder andere te danken aan het machtsvertoon tijdens de parades en demonstraties. Röhm zat in het kabinet als minister zonder portefeuille, maar stak zijn minachting voor het bestaande regeringssysteem nooit onder stoelen of banken. Hij predikte in het openbaar een 'tweede revolutie', omdat de nazi-revolutie volgens hem niet compleet was zolang de kapitalisten aan de macht bleven. Voor hem was de SA de verpersoonlijking van de nationaal-socialistische revolutie: een strijdmacht van het volk die in de plaats moest komen van het gewone leger en de aristocratische officieren die aan het hoofd stonden van de legereenheden.

Door Hitlers oppositie tegen Röhms militaire ambities met de SA moest Röhm in 1928 aftreden. Hitler had de SA en de alcoholistische relschoppers die Röhm geworven had nodig voor de straatgevechten tegen de communisten en andere tegenstanders, maar hij wilde niet dat ze zouden uitgroeien tot een gewapende eenheid die zo bedreigend was dat het nationale leger zich tegen de nazi's zou kunnen keren. De generaals van de Reichswehr vonden het prachtig dat de SA linkse demonstranten in elkaar sloeg, maar konden niet tolereren dat Hitler (of iemand anders) een paramilitaire organisatie ontwikkelde die in staat was om op nationaal niveau de macht over te nemen.

Duitsland wist dat de gezondheid van de president achteruitging; met zijn 87 jaar stond hij op het punt om zich voor de zomer op zijn landgoed terug te trekken en waarschijnlijk nooit meer naar de hoofdstad terug te keren.

Om te zorgen dat hem geen strobreed in de weg gelegd zou worden bij de opvolging van Hindenburg, moest Hitler zich nog iets verder op het smalle pad begeven dat hij zelf gecreëerd had. Vijf jaar lang had hij een wankele balans in stand gehouden tussen de linkse, 'socialistische' elementen in de nazi-partij en de bankiers, industriëlen en hogere legerofficieren. Zonder hen zou hij niet kunnen regeren en zou Duitsland zich nooit kunnen herbewapenen. Hitler zou moeten kiezen tussen de mannen die hun levens aan zijn strijd gewijd hadden en de kapitalisten die bereid waren hem te steunen als dat hun eigenbelang ten goede kwam.

Een van de prominente 'oude kameraden' die een probleem vormde voor Hitler was Ernst Röhm, *Stabschef* van de SA. Röhm had twee jaar in ballingschap doorgebracht als militair adviseur in Bolivia, maar Hitler liet hem aan het eind van 1930 terugkeren. Hitler had Röhms kwaliteiten als organisator nodig en wist dat hij kon vertrouwen op de loyaliteit van deze nietsontziende, door de strijd getekende pederast.

Röhms kwaliteiten wierpen al snel vrucht af: zo snel zelfs dat de autoriteiten zich geïntimideerd voelden door de groei van de SA en eind 1931 een verbod afkondigden

Hierboven:
Hitler verzekerde president Hindenburg ervan dat hij de SA weer onder controle zou krijgen. Hij moest wel, want anders liep hij het gevaar dat de veldmaarschalk het leger los zou laten op de SA, waardoor de plannen van de Führer om zeep geholpen zouden worden.

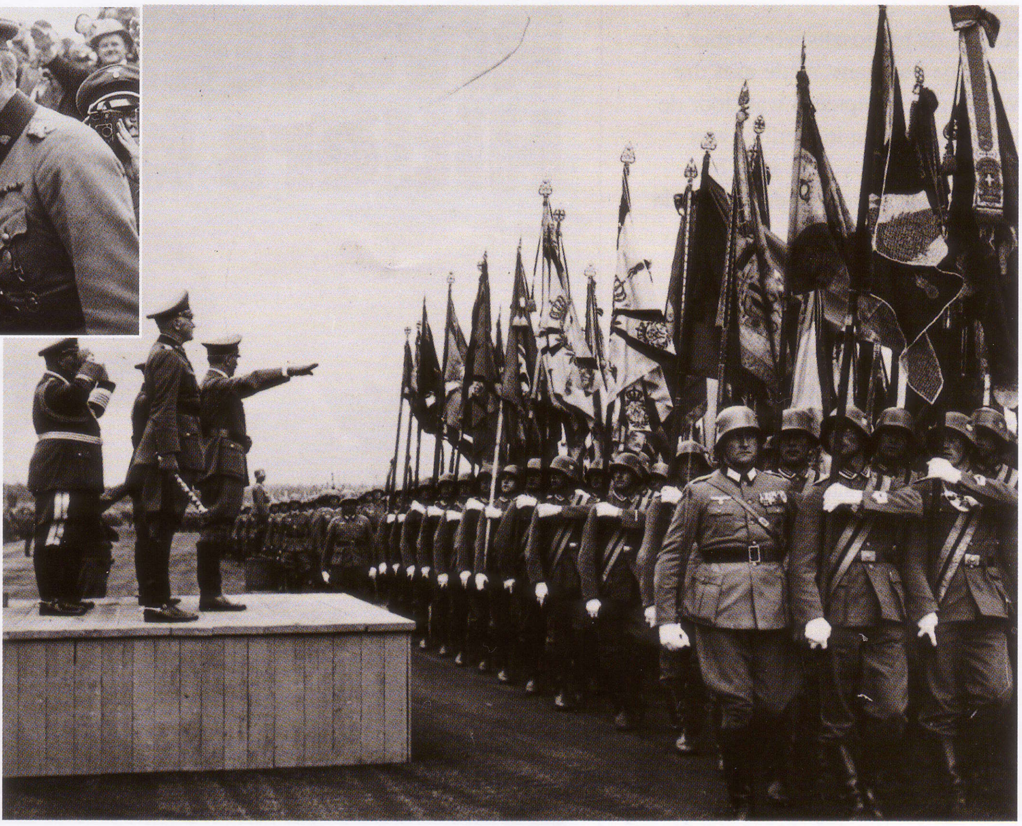

Het leger was een van de pijlers van de Duitse maatschappij en Hitler had hun steun nodig om zijn macht te consolideren. Zolang de generaals alle troeven in handen hadden, moest de Rijkskanselier ze voor zich winnen door een uitbreiding van het leger en grootschalige herbewapening te beloven. Het grootste struikelblok was echter de positie van Röhm en de SA, die volgens het leger te veel macht hadden.

tegen het dragen van paramilitaire uniformen. De SA bleef echter maar groeien en drukte het communisme in Duitsland de kop in, precies zoals Hitler dat voorzien had.

De overwinning van Hitler in januari 1933 betekende het einde voor Röhm en zijn gezellen. Als kanselier verscheen Hitler nu steevast gekleed in een hoge hoed en een slipjas, en verkoos hij het gezelschap van de rijkere klasse, de klasse die de leiders van de SA hadden willen uitroeien. Als gevolg daarvan werden de SA'ers onrustig en werd de schreeuw om de revolutie steeds luider. Al snel trokken hun losse tongen de aandacht van een gevaarlijke andere volgeling van Hitler. Reinhard Heydrich, hoofd van de SD (*Sicherheitsdienst*) hield dossiers bij over iedereen, met name over andere hooggeplaatste nazi's. Hij stelde een dossier samen over de SA en dit was zeer interessante lectuur!

DREIGEMENTEN AAN HET ADRES VAN HITLER

Röhm en zijn rouwdouwers spraken in het geheim kwaad van de Führer en vervloekten hem omdat hij zijn ziel had verkocht aan de kapitalisten. Veel hoge SA-mannen gaven zich samen met hun baas over aan seksorgieën waarbij alleen mannen aanwezig waren. Hitler was op de hoogte van de seksuele voorkeur van Röhm en had zich tot dan toe uitzonderlijk tolerant getoond, zolang hij maar zeker wist dat Röhm zijn bed deelde met volwassen mannen in plaats van jongens. Heydrich stelde zijn ambitieuze chef, Heinrich Himmler op de hoogte van de activiteiten van de SA. Himmler was hoofd van de SS, op dat moment nog een onderdeel van de SA. Ook stelde hij Hermann Goering op de hoogte. Goering had Himmler benoemd tot hoofd van de Pruisische Geheime Staatspolitie - Goerings moordcommando dat door Himmler zou worden omgevormd tot de Gestapo. Goering verachtte Röhm. Ze waren beiden niet vies van geweld en moord, maar de hebzuchtige, dappere en overtuigd heteroseksuele Goering met zijn aristocratische connecties was het tegenbeeld van

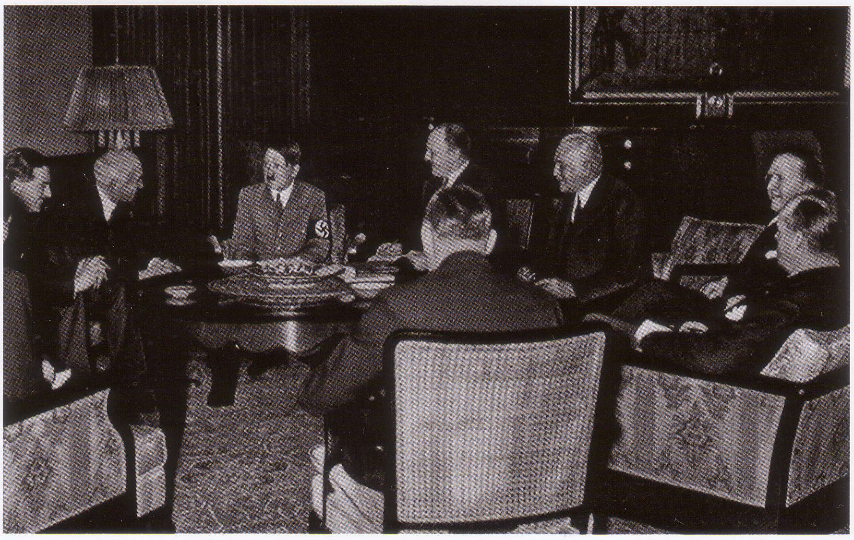

Links:
In Hitlers eerste kabinet zaten mensen die banden hadden met de voormalige heersende klassen en het bedrijfsleven. De Führer had hun steun even hard nodig als die van het leger. Wederom vormden Röhm en de SA met hun plannen om de rijkdom eerlijker te verdelen het grote probleem.

Röhm, de homoseksuele braller. Als de enige vooraanstaande nazi die volledig geaccepteerd was door de gegoede klassen in Berlijn, was Goering zeer gevoelig voor het politieke sentiment in de regerende klassen.

OPPOSITIE VANUIT HET LEGER

De generaals hadden gehoord dat Röhm het leger wilde laten samengaan met de SA, met hemzelf aan het hoofd. In februari gaf Hitler Röhm al een openbare waarschuwing en liet hij hem een overeenkomst tekenen met generaal Von Blomberg, waardoor de vrijheden van de SA formeel ingeperkt werden. De publieke opinie was in het algemeen niet gecharmeerd van het optreden van de Bruinhemden. Toen president Hindenburg Berlijn verruilde voor zijn landgoed om thuis in alle rust te kunnen sterven, biechtte hij aan Von Papen op dat 'het slecht ging'. Hitler nodigde Röhm uit voor een gesprek op de avond van 4 juni. Ze spraken tot diep in de nacht met elkaar. Het blijft onduidelijk of Hitler toen oprecht probeerde een definitieve breuk met Röhm te voorkomen, of dat hij hem alleen maar gerust wilde stellen. Hitler was weliswaar een opportunist, maar hij was ook prima in staat langetermijnplannen te maken. Het resultaat van de gesprekken was dat Röhm zijn SA-mannen een maand met verlof stuurde. Hij zou zelf naar Bad Wiessee gaan om vakantie te vieren. Op 21 juni bracht Hitler een bezoek aan de verzwakte Hindenburg, die versuft in zijn rolstoel zat terwijl generaal Von Blomberg het woord deed. Volgens een getuige duurde het gesprek slechts vier minuten. De generaal dreigde de staat van beleg af te kondigen en het leger af te laten rekenen met de SA. Dat zou een gevoelige slag zijn geweest voor Hitlers machtspositie. Hij kon zich nog maar al te goed herinneren hoe het leger zijn poging tot een staatsgreep in München de kop in had gedrukt. Als het op gevechten aankwam, zou de SA geen partij zijn voor het leger en zouden de laatste dagen van het nationaal-socialisme geteld zijn:

Rivaliteit onder Hitlers beulen

Hierboven:
Als minister voor Pruisen voerde Hermann Goering het bevel over de geheime politie (later de Gestapo). Hij verachtte Ernst Röhm die hij als rivaal zag, en het duurde dan ook niet lang voordat hij de Gestapo de ondergang van de SA-leider liet voorbereiden.

De tanende populariteit van de nazipartij was grotendeels te wijten aan Röhm en de SA. De nazi's hadden gebruik gemaakt van het anticommunistische sentiment in Duitsland om aan de macht te komen. Hun belofte om de orde te herstellen in Duitsland werd echter overschaduwd door het brute, lompe gedrag van de Bruinhemden.

De SA was als een monster van Frankenstein, met een eigen wil en eigen plannen. Goering, Heydrich en Himmler wisten dat ze hun macht zouden verliezen als de SA nog sterker werd. Daarom fingeerden ze bewijzen over een geplande staatsgreep door de SA. Er is geen enkel bewijs dat Röhm en zijn mannen werkelijk van plan waren een coup te plegen.

Ze hadden er echter wel vaak genoeg over gesproken en vrijwel iedereen in Duitsland geloofde dat er een staatsgreep op handen was. Een Obergruppenführer van de SA, Viktor Lutze, had gehoord dat Röhm Hitler een verrader noemde en dat hij over de revolutie gezegd had: "Als we er met hem niet komen, dan komen we er wel zonder hem".

Rechts:
Röhm kon ook niet langer rekenen op de steun van Heinrich Himmler, wiens SS officieel onderdeel uitmaakte van de SA. Terwijl Goering in Pruisen aan de slag ging, begonnen Himmler en Reinhard Heydrich (tweede van rechts) elders in Duitsland met hun acties tegen de SA.

Links:
Hitler was een van de eerste politici die zich regelmatig per vliegtuig verplaatste. Tijdens de Nacht van de Lange Messen legde hij beslag op een Lufthansa Ju 52, waarmee hij de SA-top volledig verraste.

Duitsland zou dan door het leger geregeerd worden. Hitler vloog op slag terug naar Berlijn.

De volgende morgen liet hij Lutze bij zich komen en verklaarde hij dat Röhm moest vertrekken. Daarna beloofde Hitler aan generaal Von Blomberg dat hij de SA-leiding weer tot de orde zou roepen. Hitler wist nog niet of hij Röhm uit de partij zou laten zetten, zou laten verbannen, of dat hem nog een ernstiger lot te wachten stond. Maar Himmler en Göring wisten wel beter. Röhms lot was bezegeld door het dossier van Heydrich: een vals verslag van opruiende taal en onacceptabele daden die de doodsteek voor de SA zouden betekenen als ze openbaar gemaakt werden.

OUDE SCHULDEN

De samenzweerders hadden ook nog andere doelen op het oog. De zuivering van de SA zou de ideale aanleiding zijn voor de koelbloedige moord op hun politieke tegenstanders.

Heydrich en Himmler vertelden het leger dat de SA van plan was een coup te plegen. Militaire eenheden in heel Duitsland reageerden hierop. Ook de SS schaarde zich aan de zijde van het leger en SS'ers die extra wapens nodig hadden, konden deze ophalen op de militaire bases.

Himmler wachtte tot donderdag 28 juni voordat hij Röhm de doodsteek gaf. Hitler had de hoofdstad verlaten om in Essen het huwelijk van een van zijn Gauleiters bij te wonen. Himmler belde hem daar op om hem op de hoogte te stellen van de inhoud van het dossier. Hitler barstte in woede uit. Goering, die bij hem was, wakkerde het vuurtje nog wat aan en kreeg uiteindelijk toestemming van Hitler om naar Berlijn te vliegen en de ontmanteling van de SA voor te bereiden. Hitler belde Röhm op en vertelde hem dat hij hem dat hij de SA-leiders op zaterdag 30 juni wilde toespreken. Röhm reageerde zeer verheugd, omdat hij dit zag als publieke steun voor de Bruinhemden.

Hitler bracht de nacht van vrijdag op zaterdag door in een hotel in Bad Godesberg, en gaf Sepp Dietrich, het hoofd van zijn SS-lijfwachten, opdracht naar Bad Wiessee te gaan om Röhm te arresteren. Maar na nieuwe gefingeerde berichten van Himmler, waaronder het bericht dat de SA de volgende middag een staatsgreep wilde plegen, besloot Hitler zelf op Röhm af te gaan. Hij vorderde een Junkers Ju 52 en steeg kort na 2 uur 's nachts op.

Hitler werd slechts vergezeld van een klein groepje begeleiders: zijn lijfwacht Emil Maurice, zijn 19-jarige secretaresse Crista Schröder, de chauffeurs Julius Schreck en Erich Kempka, Joseph Goebbels, Rudolf Hess, de adjudanten Wilhelm Brückner en Julius Schaub, een paar SS'ers en politieagenten in burger, en de judas van de SA, Viktor Lutze. Toen Hitler in München landde, was hij echter zo woedend dat hij niet wachtte tot een tweede vliegtuig met SS'ers geland was. Hij sprong in een Mercedes en liet Kempka naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken rijden.

HET BEGIN VAN DE ZUIVERING

Iets na 4 uur 's ochtends liet Hitler de twee hoogste SA'ers in München bij zich op het ministerie komen. Hij arresteerde ze zodra ze aankwamen. De verbouwereerde Bruinhemden werden naar de Stadelheim-gevangenis gebracht, waar een vuurpeloton van de SS hen stond op te wachten. Sepp Dietrich had meer dan 1000 SS'ers verzameld op het militaire opleidingscentrum in Lichterfelde, Berlijn en ze van wapens voorzien. Een aantal daarvan vloog naar München om Hitler in Bad Wiessee bij te staan, terwijl de rest wachtte tot Hitler het signaal 'Kolibri' zou geven.

Hitlers groep reed rechtstreeks door naar Bad Wiessee waar de SA een klein pension had afgehuurd. Er stonden geen wachten en niets wees erop dat dit het hoofdkwartier was voor een op handen zijnde coup.

Hierboven:
Sepp Dietrich (in uniform) was de commandant van de lijfwacht van Hitler, deLeibstandarte SS. Hij kreeg opdracht de SA-leiders te arresteren, maar op het allerlaatste moment besloot de Führer dat hij de arrestaties zelf wilde uitvoeren.

Iedereen lag in bed. Röhm werd wakker toen er iemand op zijn deur klopte. Hitler kwam binnen met een getrokken pistool in zijn hand. 'Ernst,' zei hij, 'je bent hierbij gearresteerd'. De verbijsterde SA-leider moest zich aankleden en bleef ontkennen dat hij iets gedaan had. Intussen klopte Hitler

> **"Adolf is verrot. Hij verraadt ons allemaal. Hij houdt zich alleen nog met reactionairen op. Zijn oude kameraden zijn niet goed genoeg meer voor hem. Daarom komt hij nu met die Pruisische generaals opdraven. Dat zijn zijn nieuwe vrienden."**
>
> **Ernst Röhm, Dronkemanspraat die aan Hitler gerapporteerd werd door de Gestapo in het begin van 1934**

op de volgende deur. Daar trof hij de 37-jarige *Obergruppenführer* Edmund Heines in bed aan met een andere man: zijn jonge chauffeur. Hitler ontplofte van woede. Stampvoetend en schreeuwend gaf hij het bevel dat ze ter plekke geëxecuteerd moesten worden. De minnaars werden naar buiten gesleept en doodgeschoten.

Röhm en zijn overgebleven volgelingen werden in München in de gevangenis gegooid, waar ze gezelschap kregen van andere plaatselijke SA-leiders die door Rudolf Hess gearresteerd waren. Hitler belde Goering in Berlijn en zei het codewoord.

'Kolibri' was het startsignaal voor een bloedige moordpartij in Berlijn. Goering en Himmler organiseerden de arrestatie van de SA-leiders in de hoofdstad. Ze werden naar het militaire opleidingscentrum in Lichterfelde gebracht en geëxecuteerd. Velen van hen bleven tot het laatst toe volhouden dat ze trouw waren aan de Führer. Goerings doodseskaders executeerden de voormalige kanselier generaal Von Schleicher en zijn vrouw voor de ogen van hun 14-jarige dochter. Ook zijn collega generaal Bredow werd doodgeschoten. De 73-jarige Gustav Ritter von Kahr, de man die de mislukte putsch in München negen jaar daarvoor de kop had ingedrukt, werd uit zijn huis gesleept en doodgeslagen.

TER DOOD VEROORDEELD

Ook vice-kanselier Franz von Papen, die zich onlangs had uitgesproken tegen het nazi-regime, stond op de dodenlijst. Von Papen wist zich er echter uit te praten, maar de tekstschrijver die verantwoordelijk was voor zijn toespraken werd door de Gestapo gemarteld en doodgeschoten. Gregor Strasser werd in een cel iets verderop doodgeschoten en pater Bernhard Stempfle, die te veel wist, werd ontvoerd en vermoord. De waarheid achter Hitlers relatie met zijn nichtje Geli ging met hem het graf in.

Röhm bracht de volgende dag in doodsangst door in zijn cel, in de hoop dat zijn Führer hem zou redden. Maar op 1 juli om 6 uur 's avonds kreeg hij een krant met daarin het bericht van zijn arrestatie - en een revolver die geladen was met slechts één kogel. Röhm weigerde zelfmoord te plegen en werd doodgeschoten door SS-*Gruppenführer* Theodor Eicke, inspecteur van de concentratiekampen.

Commandant van Hitlers privé-leger

Er was geen plaats voor Ernst Röhm in het nieuwe Duitsland van Adolf Hitler. Röhm was een vechtersbaas die zich, zoals zo vele andere mannen die zich in de begindagen bij de nazi-partij aansloten, onderscheiden had tijdens de Eerste Wereldoorlog. Zijn karakter was gevormd door zijn oorlogservaringen en hij kon zich maar slecht aanpassen aan het burgerleven. Röhm had actie nodig. Het deed er niet echt toe tegen wie hij vocht - zo lang hij maar kon knokken. Communisten, pacifisten, joden - wie dan ook. Deze instelling was ideaal voor de jonge nazi-partij. Tegen de tijd dat Hitler aan de macht kwam, werd het echter duidelijk dat Röhm even weinig sympathie voor kapitalisten, Pruisische aristocraten en het gewone leger had als voor zijn vroegere vijanden. Misschien deelde Hitler die denkbeelden wel, maar Hitler kon prima toneel spelen. Zo lang hij die mensen nodig had, zou hij zijn ware aard verbergen. Röhm was bot, op het naïeve af. Hij was een man die er trots op was dat hij zei wat hij dacht.

Daarom was het onvermijdelijk dat Röhm, de bierdrinkende homoseksueel die lak had aan beschaving, cultuur en goede manieren, in ongenade zou vallen bij Hitler, een man die koste wat kost probeerde de teugels van de macht in handen te krijgen door het contact te koesteren met de "oude zeikerds" waaraan de SA-leider zo'n grondige hekel had.

Rechts:
De plompe, vadsige, getekende Ernst Röhm was het tegenbeeld van Adolf Hitler. Hij was een losbandige homoseksueel die zoveel mogelijk macht wilde. Het kon niet lang duren voordat hij in diskrediet zou raken bij zijn rivalen binnen de nazi-partij.

Heinrich Himmler

GESTOORDE MEESTER VAN DE SS

Heinrich Himmler, bureaucraat in hart en nieren, zette de ideeën en dromen van Adolf Hitler om in de zwaarste misdaden van het Derde Rijk.

HEINRICH Himmler blijft een van de meest raadselachtige leiders van het Derde Rijk. De man die de Endlösung mogelijk maakte, kon zelf niet tegen executies en leed aan psychosomatische aandoeningen zoals hoofdpijnen en aanvallen van hysterie.

Himmler werd op 7 oktober 1900 in de buurt van München geboren. Zijn vader had lesgegeven aan de voormalige koninklijke familie van Beieren en voedde zijn kinderen streng katholiek op. Aan het eind van de Eerste Wereldoorlog had de jonge Himmler een administratieve functie als cadet. Hetgeen hij hier leerde, zou hij later gebruiken om dossiers aan te leggen over potentiële rivalen binnen de nazi-partij. Hij werd al snel lid van de NSDAP en nam in 1923 deel aan de putsch in München aan de zijde van zijn mentor Ernst Röhm.

In 1925 werd Himmler Gauleiter in een deel van Beieren. Bovendien werkte hij vanaf dat jaar tot 1929 als hoofd propaganda voor de Partij.

In 1928 trouwde hij met de 35-jarige Margarete Boden. Ze begonnen samen een kippenbedrijf in de buurt van München. Zijn vrouw stimuleerde hem in zijn rare ideeën over homeopathie, mesmerisme en herbalisme. Later raakte hij geobsedeerd door raszuiverheid.

SS-COMMANDANT

In 1929 benoemde Hitler hem tot hoofd van de 300-koppige *Schutzstaffel* - de SS. De SS was oorspronkelijk een SA-onderdeel, opgezet als Hitlers lijfwacht, en zou uitgroeien tot een machtig apparaat waaronder de veiligheidsdiensten, de concentratiekampen, een groot aantal bedrijven en een privé-leger van een half miljoen mannen, verdeeld over 35 gevechtsdivisies, ressorteerden. Toen de nazi's in 1933 aan de macht kwamen, telde de SS 5000 man. Door de rol van de SS in de Nacht van de Lange Messen op 30 juni 1934 was de macht van de SS en Himmler

Op het hoogtepunt van zijn macht was Reichsführer-SS Heinrich Himmler waarschijnlijk de meest gevreesde man in Duitsland. Maar net als Hitlers andere beulen onderwierp hij zich volledig aan zijn Führer.

Bureaucraat uit de Hel

Organisator van de "Endlösing"

Heinrich Himmler was de architect van de 'Endlösung'. Zijn SS'ers waren de vaandeldragers van de rassenideologie van de nazi's. Zij beslisten wie er ariër was en wie niet. Via Reinhard Heydrich was hij de baas over de Gestapo, de SD en de politie en verantwoor-delijk voor het opsporen van de joden in de bezette gebieden en het transport naar de getto's voordat ze totaal uitgeroeid werden. Hij was de baas van de Totenkopfverbände, de concentratiekampwachten die als vanzelf-sprekend ook de leiding hadden over de meeste vernietigingskampen. Hij was de baas over de Einsatzgruppen en de politiebataljons die miljoenen joden ter dood brachten in de voormalige Sovjetunie. Himmler was hoofd van de grootste verbruiker van dwangarbeid in het Derde Rijk: het Wirtschaft- und Verwaltungs-hauptamt - de economische en administratieve afdeling van de SS, die de economische belangen van de organisatie in het oog hield. Al deze organisaties weerspiegelden het karakter van hun leider: een boekhouder in hart en nieren. Himmler stond er daarom op dat elke fase van het gruwelijke proces van de uitroeiing van de Europese joden in detail werd vastgelegd. Er bleken achteraf zoveel documenten te zijn dat, ondanks pogingen om het bewijsmateriaal aan het eind van de oorlog te vernietigen, er genoeg overbleef om de overlevende misdadigers tot de strop te veroordelen.

Hierboven:
Himmler bestudeert de bouwplannen voor het werkkamp dat gebouwd moet worden bij de Buna-fabriek van IG Farben bij Auschwitz. Himmler was degene die Hitlers 'Endlösung' ten uitvoer bracht.

toegenomen. Binnen drie dagen elimineerde de SS Hitlers rivalen in de SA-top en de linkse elementen binnen de partij. Het Duitse leger had de SA als een bedreiging beschouwd. Toen ze zagen hoe de SS met de oppositie afrekende, waren ze zo naïef om de zwarthemden van Himmler als hun politieke bondgenoten te zien. Op 17 juni 1936 kreeg *Reichsführer-SS* Heinrich Himmler de macht over het totale Duitse politieapparaat. Hij was al hoofd van de politie in zuid-Duitsland, maar nu strekte zijn macht zich ook uit over de Pruisische *Geheime Staatspolizei* - de Gestapo, waardoor hij uiteindelijk vrijwel iedereen in Duitsland in zijn macht had. De SS had zich altijd al bezig gehouden met zeer veel verschillende activiteiten - en nu de oorlog naderbij kwam, werden dit er alleen maar meer. In oktober 1939 werd Himmler *Reichskommissar für die Festigung deutschen Volkstums*. In deze rol was hij verantwoordelijk voor de massamoorden die door de SS gepleegd werden tegen 'inferieure rassen' zoals joden, Polen en zigeuners. Na de invasie in de Sovjetunie in juni 1941 kreeg Himmler de politieke heerschappij over de bezette gebieden. Toen het verzet tegen de Duitse bezetting overal in Europa toenam, waren het de Gestapo, SD en SS die de pogingen om het verzet te onderdrukken leidden.

ENDLÖSUNG

Tijdens de Wannsee-conferentie in Berlijn op 20 januari 1942 bedacht een groep SS-officieren en regeringsfunctionarissen onder voorzitterschap van SS-*Obergruppenführer* Reinhard Heydrich de Endlösung (definitieve oplossing) voor het joodse probleem. Dit was de blauwdruk voor de systematische uitroeiing van de Europese joden. De meeste doden zouden op het conto komen van de SS'ers (waaronder een aantal vrouwen) in de werk- en vernietigingskampen die in Duitsland, Polen en Tsjecho-Slowakije werden opgezet. De SS was nu een eigen

Rechts:
De 23-jarige Himmler draagt een vaandel met een hakenkruis tijdens de putsch in München. Hij had een bijna religieus geloof in de goddelijke afkomst van Adolf Hitler.

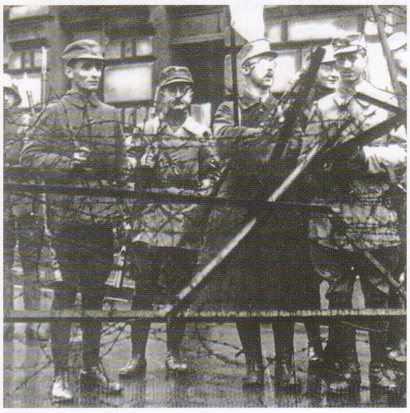

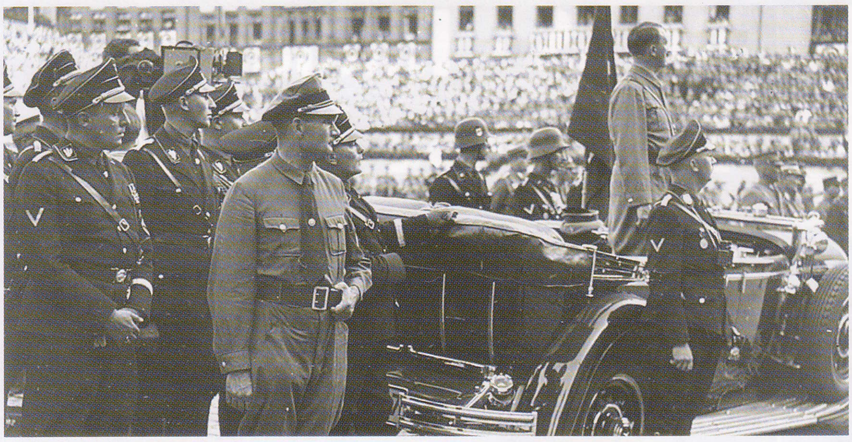

Hierboven:
Als hoofd van de SS was Himmler in feite het hoofd van de nationaal-socialistische veiligheidsdienst. Dit gaf hem een bevoorrechte positie naast zijn meester tijdens belangrijke evenementen van de nazi-partij.

Rechts:
Himmler en zijn vrouw Margarete hadden hetzelfde karakter. Ze waren zuinig, netjes en werkten hard. Maar hun huwelijk kende problemen: Himmler bleek een maîtresse te hebben bij wie hij twee kinderen had verwekt.

macht geworden binnen het Derde Rijk met eigen bedrijven die vrijgesteld waren van belastingen en met eigen bankrekeningen in Zwitserland. Door gebruik te maken van de dwangarbeiders in de concentratie-kampen kon de SS lucratieve deals afsluiten met de Duitse wapen-fabrikanten. De gemiddelde dwangarbeider in de kampen bleef negen maanden in leven - tegen die tijd had zijn of haar werk de SS zo'n 1500 mark opgeleverd. In augustus 1943 werd Himmler tot Minister van Binnenlandse Zaken benoemd. Hij gebruikte deze positie om zijn greep op de burgerdiensten en de gerechtelijke instanties te versterken. Na de aanslag op Hitler op 20 juli 1944 werd Himmler de op een na machtigste man in het Reich. Op 21 juli benoemde Hitler hem tot opperbevelhebber van het *Ersatzarmee,* het reserveleger dat troepen leverde voor het front.

HIMMLER DE GENERAAL

Uit deze organisatie werden de *Volksgrenadier*-divisies gevormd die aan het eind van 1944 meevochten in het Ardennen-offensief. Er waren ongeveer 50 van dergelijke formaties. Ze waren ongeveer half zo groot als een reguliere infanteriedivisie, maar ze hadden meer vuurkracht dankzij nieuwe automatische wapens zoals het StG 44-geweer en de enkelschots *Panzerfaust*-wapens. Himmler bereikte zijn militaire hoogtepunt toen hij aan het eind van 1944 het commando kreeg over de Legergroep Oberrhein en daarna in januari 1945 over de Legergroep Vistula die tegen de Russen vocht. Dit zou al een hele uitdaging zijn geweest voor een ervaren generaal, en het moet een overweldigende indruk hebben gemaakt op Himmler die alleen maar als een administratieve functie had gehad in de Eerste Wereldoorlog. De onvoorstelbare macht van het Rode Leger werd hem echter teveel. Hij trok zich terug in een rusthuis en liet het commando over aan zijn plaatsvervanger.

Toen de geallieerde en Russische troepen het Duitse Rijk binnendrongen, kreeg Himmler de opdracht Operatie *Werwolf,* een verzetsbeweging achter de linies, te organiseren. Ondanks de sprekende naam werd Operatie Werwolf onder leiding van SS-*Obergruppenführer* Hans Pruetzmann geen succes.

Sinds 1942 had Walter Schellenberg van de SD er bij Himmler op aangedrongen contact te zoeken met de geallieerden om te proberen overeenstemming te bereiken over capitulatie. In 1945 realiseerde Himmler zich dat de oorlog verloren was en nam hij contact op met graaf Folke Bernadotte, een Zweedse vertegenwoordiger van het Rode Kruis. Himmler had nu alle besef van de realiteit verloren en wilde de vrijlating van joodse vrouwen uit de concentratiekampen gebruiken als instrument tijdens de onderhandelingen met de Britten en de Amerikanen. Het nieuws over het 'verraad' van de SS-leider bereikte Hitler in zijn bunker in Berlijn twee dagen voordat hij zelfmoord pleegde. Woedend dat hij in de steek gelaten werd door zijn *treue Heinrich* - trouwe Heinrich - terwijl heel Duitsland in elkaar stortte, beval de Führer dat Himmler gearresteerd moest worden voor landverraad. Na de dood van Hitler schoor Himmler op 21 mei 1945 zijn snor af en nam hij de identiteit aan van Heinrich Hitzinger - een dorpsagent die overleden was - en verliet hij zijn hoofdkwartier in Flensburg. Waarschijnlijk hoopte hij dat hij ongezien zou kunnen verdwijnen tussen de massa's ontheemden op de overvolle Duitse wegen.

HET EINDE VAN HIMMLER

Nadat Himmler staande was gehouden bij een Britse controlepost bij Bremervorde, werd hij onderzocht door een Britse legerarts. Overtuigd dat men hem herkend had, begaven Himmlers zenuwen het en beet hij een buisje cyanide kapot dat hij in zijn mond verborgen had. In tegenstelling tot miljoenen van zijn slachtoffers, was hij op slag dood.

De SS - Himmlers Teutoonse Ridders

Heinrich Himmler werd in 1929 hoofd van de SS. Deze organisatie stond toen nog helemaal in de schaduw van de SA. Niemand verwachtte dat deze stille, onopvallende man hier veel aan zou kunnen veranderen. Maar Himmler dacht hier zelf anders over.

Tijdens geschiedenislessen was Himmler gefascineerd geraakt door de verhalen over de Teutoonse Ridders die in de 14e en de 15e eeuw de Germaanse cultuur hadden overgebracht op de Slavische volken in het oosten. Himmler wilde dit werk voortzetten met een nieuwe orde van Teutoonse Ridders: een orde die bij zijn geromantiseerde idealen van het Germaanse ras paste. Zijn eerste stap was het aanscherpen van de selectie-eisen voor de SS, waardoor sommige straatvechters die vanaf het begin bij de SS hadden gezeten, de organisatie moesten verlaten. De nieuwe SS'ers zouden ongekend fit zijn en moesten kunnen aantoonden dat hun voorouders in de laatste drie generaties van zuivere, Germaanse afkomst waren. Bovendien moesten ze zo gehoorzaam en trouw zijn als jezuïeten (maar ze mochten geen lastige vragen stellen, iets waarom jezuïeten bekend stonden). Al snel was de SS een elitegroep binnen de nazi-partij en had Himmler de basis gelegd voor zijn perfecte staat binnen de staat.

Linksboven:
Tegen de tijd van de massale partijdagen in Neurenberg had de SS zijn eigen imago geschapen: onderdeel van, maar duidelijk los van, de SA. De SS was opgericht als de lijfwacht van de Führer en trouw aan Adolf Hitler bleef een van de belangrijkste kenmerken van de organisatie.

Hierboven:
De Waffen SS werd in de jaren 30 opgericht en groeide tijdens de Tweede Wereldoorlog uit tot een leger van een half miljoen man. De oorspronkelijke Waffen SS-eenheden waren fanatieke elitetroepen die bereid waren extra hoge risico's te lopen. Door hun fanatisme waren ze echter ook sneller geneigd wandaden te plegen dan andere militaire eenheden.

Hierboven:
Heinrich Himmler poseert met de hoogste officieren van de SS kort nadat de nazi's aan de macht zijn gekomen. Tien jaar later was de SS zo groot geworden dat deze groep een vergaderzaal nodig zou hebben om voor de foto te poseren.

Links:
De SS was de pretoriaanse lijfwacht van Hitler en zoals de lijfwachten in alle andere landen had de SS ook een ceremoniële functie. Perfect opgedofte leden van de Leibstandarte SS Adolf Hitler paradeerden tijdens alle officiële staatsevenementen, onder begeleiding van orkesten en drumbands.

Himmler de Mysticus

In alle andere situaties zou men Heinrich Himmler voor gek verklaard hebben om zijn ideeën. Maar in de gestoorde wereld van het Derde Rijk kon de brildragende bureaucraat zich door zijn ongekende macht overgeven aan zijn voorliefde voor esoterische mysteries. Hitler lachte zijn 'treue Heinrich' echter vaak uit om zijn overtuigingen.

HIMMLER kopieerde zijn favoriete fragmenten uit de Bhagavad-Gita, een van de episodes uit de Mahabharata, het Hindoe-heldendicht. Tegen zijn fysiotherapeut Dr. Felix Kersten vertelde hij dat hij nergens naartoe ging zonder die teksten. Volgens Kersten vermengde Himmler heidense Germaanse denkbeelden met Hindoe-ideeën over reïncarnatie en ontwikkelde hij een neo-heidense 'religie' die overal in het Rijk na de oorlog in de plaats zou moeten komen van het Christendom. Voor Himmler was Adolf Hitler een uiting van het bovennatuurlijke: een god die vlees was geworden zoals Vishnoe dat ook had gedaan 'om het goede te beschermen, het kwade te vernietigen en rechtvaardige wetten in te stellen'. Aan Kersten vertelde hij de legende dat overal waar er wetteloosheid ontstaat, 'ik opnieuw geboren word'. Het was het karma van het Duitse volk dat Adolf Hitler gekomen was om hen te redden. Kersten liet in het midden of Himmler dit idee ook aan Hitler zelf verteld had.

WEDERGEBOREN KONING

Himmler vertelde een paar van zijn naaste getrouwen dat hij een speciale persoonlijke band had met de negende-eeuwse Saksische koning Heinrich I die de Slaven verslagen had. Hij dacht zelfs dat hij misschien wel de reïncarnatie was van deze Duitse monarch. Himmler stelde een jaarlijkse herdenking voor de koning in. Hij nodigde daarbij twaalf gasten uit voor het diner, volgens het voorbeeld van koning Arthur en de Ridders van de Ronde Tafel. Himmler wierf een aantal fanatieke academici die een intellectuele basis moesten leveren voor zijn heidense filosofie.

Boven:
Himmler brengt een groet aan het graf van Heinrich I 1000 jaar na diens dood. De Reichsführer identificeerde zich sterk met de Saksische koning: waarschijnlijk dacht hij dat hij zelf de reïncarnatie was van zijn held.

Onder leiding van SS-*Sturmbannführer* Wolfram Sievers en SS-*Oberführer* Professor Dr. Walther Wüst, bestudeerde de *Ahnenerbe Forschungs und Lehrgemeinschaft* de vroeg-Duitse en Germaanse geschiedenis. Door hun theorieën kwam o.a. het *Lebensborn*-project tot stand. Deze wetenschappers

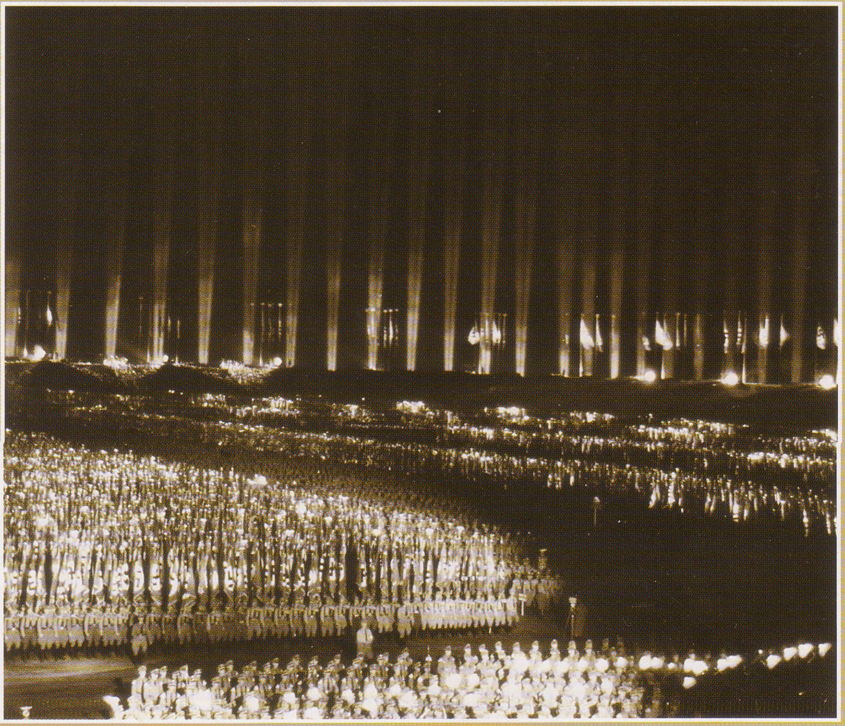

Rechts:
Heidense vuurrituelen vormden een belangrijk onderdeel van de SS- en nazi-vieringen. Bij grotere evenementen werden de fakkels en kampvuren vervangen door zoeklichten.

Links:
Een van de vele tijdschriften over Germaanse folklore en mythes die in München verschenen na de Eerste Wereldoorlog. Dit soort bladen vormden een belangrijke inspiratie voor de jonge Heinrich Himmler.

wakkerden Himmlers verbeelding nog verder aan met verhalen over bijgeloof en bovennatuurlijke fenomenen uit de eeuwenoude, donkere wouden van Duitsland.

ONTMAAGDING

Het onderzoek was er vaak op gericht om Himmlers voyeurisme te voeden. Himmler ging een lange briefwisseling aan met zijn 'experts' over het zogenaamde oude gebruik naïeve dorpsmeisjes te ontmaagden op een stenen tafel op de plek waar hun voorouders begraven waren. De dorpelingen stonden er in een cirkel omheen, met hun rug naar de tafel, zodat de geslachtsdaad alleen gezien kon worden door de geesten van de voorouders - en vermoedelijk ook door het SS-'onderzoeksteam' in de bosjes. Als hieruit een kind verwekt werd, werd gezegd dat het 'uit de steen geboren' was. Met dit gebruik zou men het ras in stand gehouden hebben als er te veel vrouwen waren en niet genoeg mannen om mee te trouwen. Getrouwde stellen die graag kinderen wilden, moesten op dezelfde steen gemeenschap hebben als het nieuwe maan was. Professor Wüst wilde nog meer onderzoek doen naar het volksgeloof dat vrouwen op hun vruchtbaarst zouden zijn bij nieuwe maan. Op het laatste moment wankelde Himmlers geloof in de bovennatuurlijke afkomst van zijn leider. In 1944-45 verdween Hitler vrijwel volledig uit het openbaar, waardoor Goebbels het gezicht werd van het nazisme en Himmler meer macht kreeg dan wie dan ook. Himmler liet zich er door zijn fysiotherapeut toe overtuigen een groep priesters vrij te laten uit de concentratiekampen. 'Denk jij dat deze priesters voor mijn ziel zullen bidden als ik dood ben?', vroeg hij aan Kersten. Himmler liet een hele berg papierwerk achter, maar er is niet veel bekend over wat hij nu echt geloofde. Hij heeft wel eens geëxperimenteerd met telepathie - een groep SS-officieren moest dan via gedachtengolven proberen te communiceren met een voorwerp in een andere kamer. Hij besteedde ook veel tijd aan oude folklore, maar zijn voorkeur ging dan vooral uit naar verhalen over seks in de bossen. Alleen zijn geloof in reïncarnatie lijkt hij altijd vastgehouden te hebben, wellicht omdat dit een soort psychologische bescherming bood. Evenals de Spaanse Inquisitie beweerde de SS onder Himmler dat ze opdracht van boven hadden gekregen voor hun bloedige misdaden tegen de menselijkheid. Himmler zag zijn afschuwelijke misdaden als een plicht die hem door een hemelse macht was opgelegd. Hij kon echter niet tegen bloed en het verhaal over hoe hij zijn lunch niet binnen kon houden toen hij een massa-executie bijwoonde in Polen is beroemd.

DE SLAG OM FRANKRIJK

Lichte Duitse tanks rollen door een Frans dorp. Ze vertrouwen meer op hun snelheid dan op hun vuurkracht.

De Duitse aanval op Scandinavië werd gevolgd door een campagne die nog veel meer verwoesting met zich meebracht. Binnen een maand verpletterden de snelle pantsertroepen van de Wehrmacht de Engelse en Franse legers.

"OORLOG," zo zei Adolf Hitler, "is voor een man wat kinderen krijgen is voor een vrouw". Het was volgens hem niet alleen iets natuurlijks, maar het was ook een menselijke plicht. "Als jongen," zo schreef hij in Mein Kampf, "verlangde ik naar de kans om te bewijzen dat mijn vaderlandsliefde meer was dan loze woorden". Maar ondanks zijn plichtsbesef en moed aan het front waarvoor hij in 1917 een IJzeren Kruis Eerste Klasse kreeg, was korporaal de hoogste rang die Adolf Hitler ooit behaalde. Hij koesterde zijn medaille tot aan het eind van zijn leven; het was vaak het enige sieraad op zijn jasje. Ook behield hij het cynische respect dat hij als frontsoldaat had gekregen voor generaals: aristocraten met grote bakkebaarden en monocles die leiding hadden gegeven aan vier jaar dood en verderf aan het westelijke front. De voormalige korporaal werd staatshoofd en kreeg de stilzwijgende goedkeuring van het opperbevel van het Duitse leger: generaals die nog een grotere hekel hadden aan het Weimar-regime dan aan Hitler en zijn vulgaire, volkse nazi-beweging. Hij liet zijn macht over de generaals gelden door het ontslag te bewerkstelligen van veldmaarschalk Von Blomberg, wiens tweede vrouw door de agenten van Goering ontmaskerd werd als een voormalige pornoactrice. Von Fritsch, die door het leger gezien werd als de perfecte opvolger van Von Blomberg, werd vervolgens gearresteerd op valse beschuldiging van homoseksualiteit. Maar tot aan de invasie van Frankrijk en de doorbraak bij Sedan waakte Hitler ervoor zijn generaals te vertellen hoe ze hun werk moesten doen. In september 1939 viel Hitler Polen binnen. Hij hield toen slechts een paar legereenheden in het westen achter om zich te kunnen verdedigen tegen het veel grotere Franse leger van 70 divisies, ondersteund door 3000 tanks en met een absoluut overwicht in de lucht - als het *Armee de l'air* tenminste opdracht had gekregen om de strijd aan te gaan. Hitler had echter een voorgevoel dat de Fransen niets zouden doen en dat bleek te kloppen. Het grote Franse leger wachtte af, terwijl een kleine Britse Expeditionary Force naar het noorden van Frankrijk voer.

DE EERSTE SCHOTEN

De 'Sitzkrieg' (het uitblijven van reacties door de Fransen en Britten) duurde de hele winter en eindigde in de lente toen de Duitse troepen Denemarken en Noorwegen innamen, en daarmee de geallieerden een paar dagen vóór waren. Op 10 mei, acht maanden nadat de oorlog was uitgebroken, stuurde Hitler zijn legers

Boven:
De aanblik van deze verslagen Fransman spreekt boekdelen.

pas naar het westen.

De laatste keer dat de Duitse soldaten Frankrijk waren binnengetrokken, in 1914, kwamen ze al snel in de buurt van Parijs, maar ze werden uiteindelijk afgeslagen en brachten de volgende vier jaar door in de loopgraven. Deze keer zouden ze de weerstand van de vijand binnen een week breken. Binnen veertien dagen zouden de Britten hun soldaten terughalen naar Engeland en zou Frankrijk aan de genade van Hitler overgeleverd zijn. De vernedering van 1918 zou gewroken zijn - en dit zou het resultaat zijn van de meesterlijke strategie van de Führer, niet van de generale staf.

Het oorspronkelijke plan voor de invasie van West-Europa was gebaseerd op de aanval waarmee Duitsland de Eerste Wereldoorlog gestart was, maar was minder ambitieus dan het Schlieffenplan uit 1914. De generaals wilden de industriële regio's in het noorden van België en Frankrijk bezetten, maar daar zou het dan ook bij blijven. Ze waren niet van plan om naar Parijs op te rukken. Dat hadden ze in 1914 al geprobeerd, maar daar hadden ze geen goede herinneringen aan. Het opperbevel van het leger dacht dat er vanwege het aantal troepen en de moderne verdediging geen andere strategie mogelijk was; als men nog meer doelen wilde aanvallen, zou er een nieuwe campagne moeten volgen in 1941. De Duitse generaals waren niet de enigen die dachten dat de aanval zo zou verlopen: de Franse en Britse generaals gingen hier ook vanuit. Daarom besloten ze hun hoofdmacht België in te sturen op het moment dat de vijandelijkheden uitbraken.

Als de invasie al meteen in de herfst van 1939 was uitgevoerd, dan zou de oorlog waarschijnlijk verlopen zijn zoals de generaals het gepland hadden. Maar Hitler had andere plannen. Hij had in België gevochten tussen de vernielde huizen in de dorpjes rond Ieper waar in 1917 één miljoen Britse en Duitse soldaten het leven lieten. Hij kende het terrein en wist hoe de grond door de bombardementen van de artillerie in een zompig moeras veranderde. De ontelbare riviertjes en beekjes waren vrijwel onoverkomelijk voor een invasiemacht. Daarom stelde hij voor verder naar het zuiden aan te vallen, via de beboste heuvels in de Ardennen. De generaals zagen dit idee helemaal niet zitten.

Boven:
Tijdens een Stuka-aanval op een drukke weg in noord-Frankrijk zoeken burgers en soldaten samen dekking in een greppel.

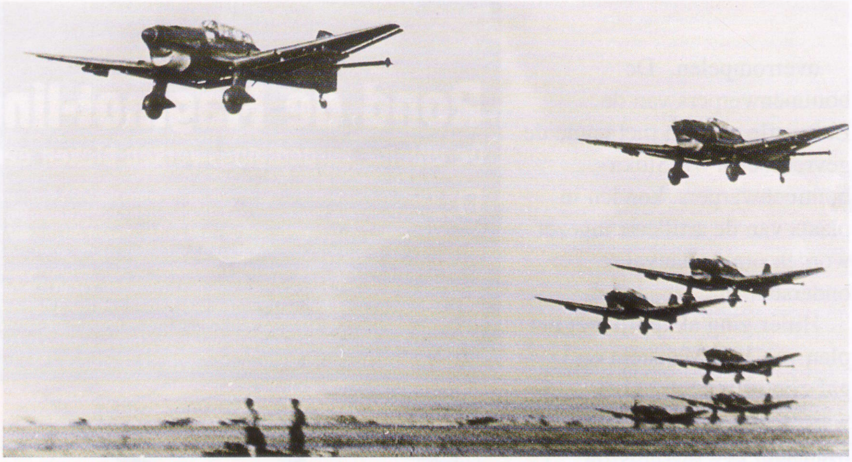

Boven:
Het psychologische effect van de gillende sirenes van de Ju-87 Stuka was enorm. Bovendien was de Stuka erg trefzeker. De Stuka's werkten nauw samen met de Wehrmacht en boden ondersteuning aan de snel oprukkende Duitse pantsertroepen.

DE PLANNEN WORDEN GEWIJZIGD

Tegen de tijd dat het uitgestelde offensief in de lente uitgevoerd kon worden, had Hitler ontdekt dat een aantal officieren het wel met hem eens was. Generaal Erich von Manstein was stafchef van generaal Von Rundstedt, de commandant van legergroep A in het westen. Von Manstein had het Ardennengebied bestudeerd en was tot dezelfde conclusie gekomen als de Führer. Hij besprak zijn idee met de meest invloedrijke tankcommandant van Duitsland, generaal Heinz Guderian. Zij bepleitten een radicale strategie waarbij de Duitse pantserdivisies via de smalle bospaden snel zouden oprukken naar de zachtglooiende heuvels van Noord-Frankrijk. Daar zouden ze in het open terrein door de vijandelijke verdedigingslinies heen breken, voordat deze goed en wel waren opgezet.

Het zou moeilijk worden om genoeg artillerie mee te voeren met deze snelle formaties, en andere Duitse commandanten dachten dat er een pauze zou optreden terwijl de kanonnen in stelling werden gebracht. In dat geval zou zich dezelfde soort van oorlogvoering ontwikkelen als tijdens de Eerste Wereldoorlog. Guderian en zijn tankbemanningen hadden er echter het volste vertrouwen in dat zij de Franse verdedigingslinies konden

Hieronder:
De Duitse pantsertroepen maakten indruk door hun snelle opmars in Frankrijk, maar het merendeel van de Duitse troepen die betrokken waren bij de invasie waren infanterie: 37 van de 44 divisies in Von Rundstedts Legergroep A.

overrompelen. De bommenwerpers van de Luftwaffe, en dan met name de gevreesde Ju-87 'Stuka'-bommenwerpers, konden in plaats van de artillerie ingezet worden om de aanval te ondersteunen.

Hitler ging akkoord met het plan van Von Manstein en gaf zijn officieren in het westen nieuwe orders. Von Manstein zou uiteindelijk zijn recht nog wel halen, maar de orthodoxe generaals, die er helemaal niets voor voelden om het plan van zo'n lage officier uit te voeren, gaven hem in eerste instantie het bevel over een infanteriekorps in de achterhoede. Er was één ding waaraan Hitler niets kon veranderen: de machtsverhoudingen. Waar Duitsland een overmacht had in de lucht met 4000 Duitse tegenover 3000 geallieerde vliegtuigen, moest de Wehrmacht met slechts 141 divisies de aanval aan gaan tegen 144 geallieerde divisies. De geallieerden hadden 3383 tanks terwijl de Duitsers er maar 2335 hadden en daarvan waren er veel lichte tanks met een beperkte aanvalscapaciteit.

NEDERLAND EN BELGIË VALLEN AL SNEL

Toen het Duitse offensief op 10 mei begon, volgden de geallieerden de strategie die ze hadden afgesproken en lieten ze hun beste troepen over de Frans-Belgische grens trekken om verdedigingsposities in te nemen langs de rivier de Dyle tussen Antwerpen en Namen. Ze lieten nog wel eenheden achter om het front in de Ardennen te bewaken: het Franse 9de leger verzamelde zich bij Sedan langs de Maas. Hier had de Franse Keizer Napoleon III in 1870 de genadeslag gekregen van de Duitsers. De Franse opperbevelhebber, de 68-jarige generaal Maurice Gamelin, had wel verwacht dat de Duitsers op een bepaald moment uit de Ardennen tevoorschijn zouden komen. Maar omdat hij niet meer dan een lichte verkenningsmacht verwachtte, had hij het Franse 9de leger over een grote afstand uitgespreid.

Toen de aanval van start ging, overrompelden de Duitse troepen Nederland en België, net zoals de geallieerden al verwacht hadden. Het zware betonnen en stalen fort bij Eban Emael viel ten prooi aan

Rond de Maginot-linie

De ultieme verdedigingswerken bleken een verspilling van tijd en geld

De geallieerden waren niet alleen in de meerderheid ten opzichte van de Duitsers. Het grootste deel van de Franse grens werd beschermd door een uitgebreid netwerk van verdedigingswerken - de Maginot-linie. Achter grote velden vol prikkeldraad en betonnen tankversperringen (de zogenaamde drakentanden) lag een enorm sterke keten van ondergrondse forten met zwaar geschut in mobiele, gepantserde torens. Mitrailleurs bestreken de toegangswegen, terwijl de schutters veilig achter hun wanden van staal of gewapend beton verscholen zaten. De Maginot-linie leek ondoordringbaar, maar er was één groot probleem. De indrukwekkende verdedigingswerken stopten aan de grens met België. Men had nooit toestemming van België gekregen om de verdedigingswerken door te laten lopen tot in België en het was vanuit politiek oogpunt onaanvaardbaar om ze tot aan de kust door te laten lopen en België onbeschermd te laten.

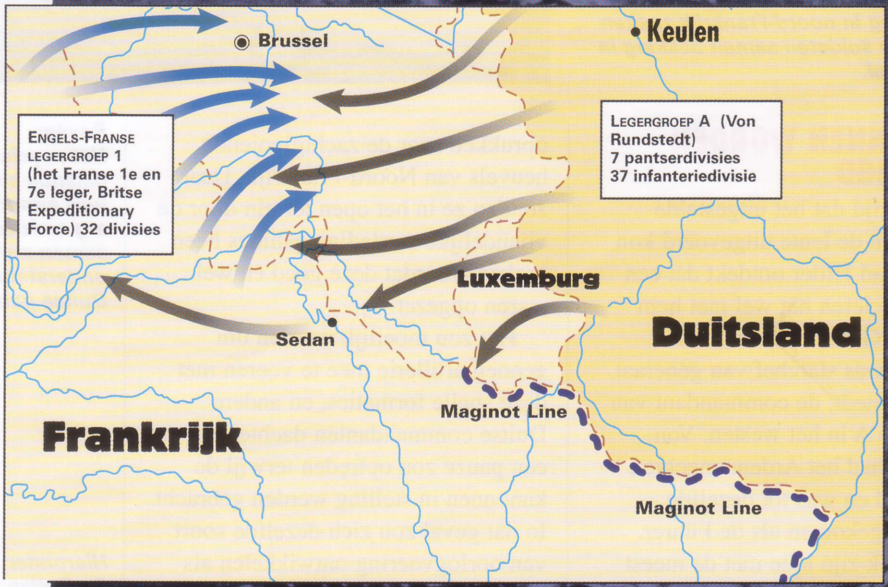

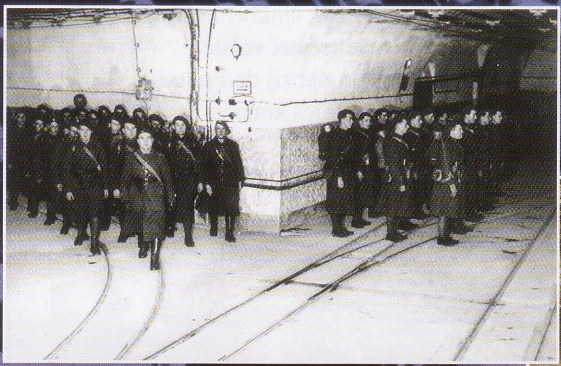

Links: De Maginot-linie was de sterkste verdedigingslinie die ooit gebouwd is. Het was een grote massa staal en beton met complete dorpen onder de grond, bemand door honderdduizenden Franse troepen.

Rechts: De Duitsers lieten zien dat ze ook opgewassen waren tegen moderne betonnen verdedigingswerken: dit is een van de Belgische forten aan het Albertkanaal. De Duitsers lieten de Maginot-linie echter simpelweg links liggen, waardoor een groot gedeelte van het Franse leger niets kon uitrichten.

Links:
De essentie van de Duitse aanval zat hem in de oversteek van de Maas bij Sedan. De genie stak als eerste over om een veerdienst op te zetten.

Onder:
Verbindingstroepen van de Wehrmacht spannen draden over een deels verwoeste brug. De Duitsers maakten veel gebruik van radioverbindingen aan het front. De infanterie die achter de snelle pantsers aankwam, legde daarna vaste lijnen aan voor meer betrouwbare telefoonverbindingen.

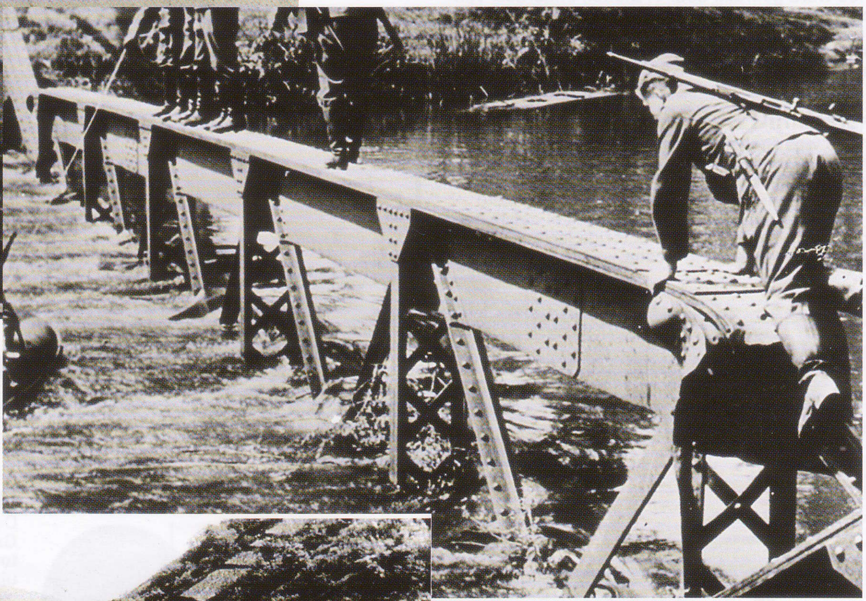

Onder:
Verkenners op motoren worden over de Maas geholpen. De genie heeft nu al bijna een pontonbrug aangelegd zodat ook de pantsertroepen naar de overkant kunnen.

Rechts:
De Duitse Panzer IV was kleiner en minder zwaar bewapend dan de zwaarste tanks van de geallieerden. Toch kon hij nog een flinke stoot uitdelen met zijn 75-mm kanon met korte loop. Het belangrijkste voordeel van deze tank was echter dat hij veel mobieler was dan de zware tanks van de Britten en Fransen.

Strijd tussen de gevechtsvliegtuigen

Luchtoverwicht

De Luftwaffe ontmoette maar weinig weerstand boven Polen en blaakte van zelfvertrouwen. De Duitse piloten wisten dat ze in de beste vliegtuigen ter wereld vlogen en dat ze beter opgeleid waren dan hun tegenstanders. Hoewel ze wisten dat de Fransen zich niet zo gemakkelijk gewonnen zouden geven, werd hun zelfvertrouwen er niet minder om. Succes in de lucht is afhankelijk van wie het snelst het luchtruim beheerst en de Messerschmitt Bf 109 was daarvoor het ideale vliegtuig.

Messerschmitt Bf 109E-3

Het standaard Duitse gevechtsvliegtuig in het begin van de oorlog. De Bf 109 had zijn vuurdoop gehad in Spanje en Polen. Het E-model was sneller dan de meeste geallieerde vliegtuigen. De Britse Spitfire maakte wellicht nog een kans, maar er waren nu eenmaal geen Spitfires in Frankrijk.

Messerschmitt Bf 109E-3

De Bf 109 werd gebruikt door 7. Staffel, onderdeel van II Gruppe, Jagdgeschwader 2'Richthofen'. Hij was zwaar bewapend voor zijn tijd: twee of drie 20-mm kanonnen en twee snelvurende 7,92-mm machinegeweren

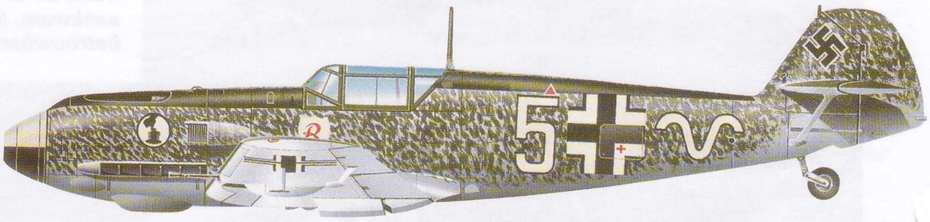

Messerschmitt Bf 110C

De Bf 110C was snel en zeer zwaar bewapend. Hij was ontworpen als Zerstörer, een jachtvliegtuig voor lange afstanden. Hij bleek redelijk effectief te zijn tijdens de Franse campagne: pas tijdens de Slag om Engeland leerde de bemanning van het Duitse toestel dat ze geen kans maakten tegen snelle eenmotorige jachtvliegtuigen zoals een Spitfire of een Hurricane.

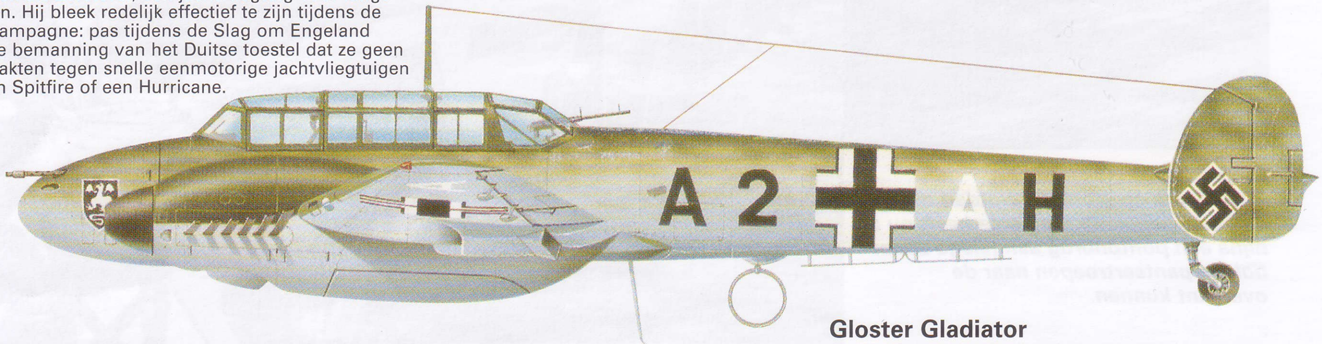

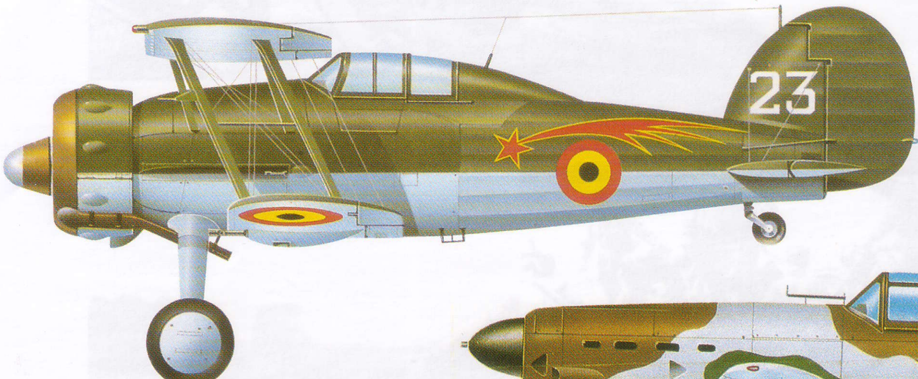

Gloster Gladiator

De Gladiator was de laatste tweedekker die voor Groot-Brittannië dienst deed aan het front. Hij was totaal verouderd toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Tijdens gevechten was hij zeer wendbaar, maar hij kon zich niet meten met de Bf 109. Gladiators werden door een aantal landen gebruikt. Dit model werd gevlogen door het 1ere Escadrille 'La Comète', 2e Regiment, Aeronautique Militaire in België, en had Diest-Schaffen als basis tijdens de Duitse invasie.

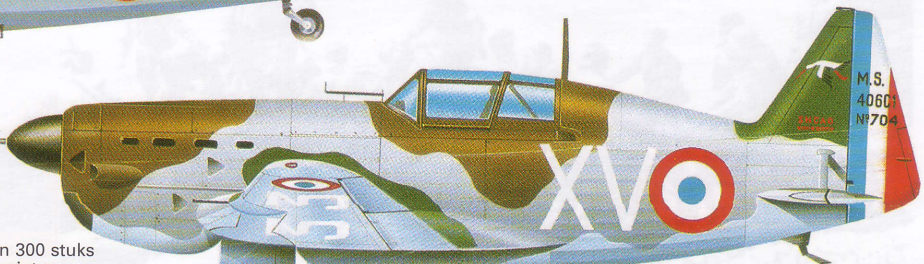

Morane Saulnier MS.406

De ruggengraat van de Franse luchtmacht met zo'n 300 stuks in actieve dienst in mei 1940. De MS.406 was lang niet zo goed als de Bf 109. Een goede piloot kon er wel iets mee presteren, maar het is tekenend dat er tijdens de Slag om Frankrijk 150 van deze vliegtuigen tijdens de strijd verloren gingen en er zo'n 100 op de grond vernietigd werden.

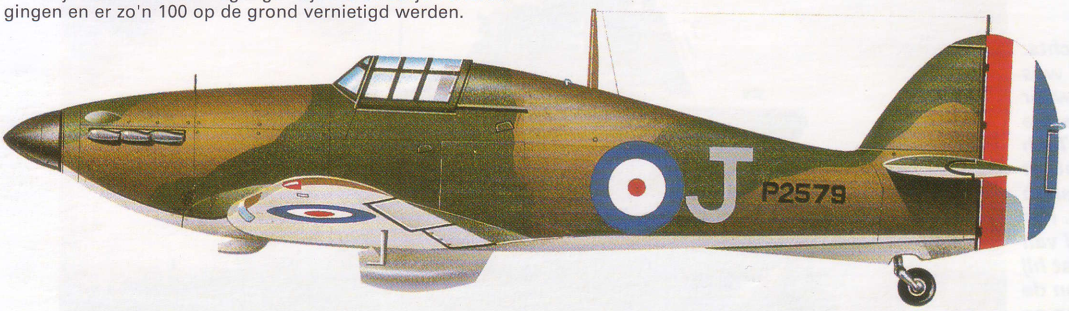

Hawker Hurricane Mark I

De Hawker Hurricane werd gevlogen door twee RAF-eskaders die de Britse Expeditionary Force moesten ondersteunen. Hij was trager dan de Bf 109, maar kon zich sneller draaien. De acht .303"-kaliber mitrailleurs vuurden enorm veel munitie af, maar waren niet zo afdoend als de kanonnen van de Franse en Duitse gevechtsvliegtuigen.

Hierboven: Generaal-majoor Erwin Rommel voerde het bevel over de 7e Pantserdivisie. Hij had zich door zijn moed onderscheiden tijdens de Eerste Wereldoorlog en bleek een meester te zijn in verplaatsingstactiek en. Hij kon perfect improviseren als dat nodig was.

landden. Maar deze legertroepen onder generaal Von Bock - 30 infanteriedivisies van legergroep B - waren niet meer dan een list om de geallieerden ervan te overtuigen dat de Duitsers weer hetzelfde plan volgden. De echte aanval verliep via de Ardennen: hier bevonden zich de 44 divisies van Von Rundstedts legergroep A, waaronder 7 pantserdivisies onder Von Kleist. De pantsers ondervonden vrijwel geen weerstand van de Belgische troepen in de Ardennen en rukten in gevaarlijk dichte colonnes op over de onverharde paden en wegen. De militaire verkeerspolitie zal zelden een meer beslissende invloed gehad hebben op een campagne: duizenden voertuigen verplaatsten zich volgens een strikt schema en tegen de avond van 12 mei had de Duitse voorhoede de rivier de Maas bereikt. De Franse infanteriedivisies rond Sedan waren vooral reservisten, met slechts een handvol gewone officieren of onderofficieren. De gewone soldaten waren amper getraind. Er waren ongeveer vijf Franse cavaleriedivisies - verkenningseenheden met lichte tanks, gemotoriseerde infanterie en bereden troepen - die de Duitsers moesten afremmen, maar daar niet in slaagden. De Franse formatie werden uiteengeslagen door de professionele pantsertroepen, meestal soldaten die ook al in de Poolse campagne gevochten hadden. Op 13 mei stak de infanterie onder leiding van Guderian in rubber bootjes de Maas over terwijl de Franse verdediging volledig verpulverd werd door de bombardementen van 300 tweemotorige bommenwerpers en 200 Stuka's. De duikbommenwerpers wisten de Franse schuttersnesten met buitengewone precisie buiten werking te stellen. De voetsoldaten waren om 3 uur 's middags over de Maas heen. De genie had binnen een uur een veerpont ingericht en om half 5 was er een brug aangelegd voor de tanks.

WEINIG WEERSTAND

De Franse tegenaanvallen waren te laat en te licht. De belangrijkste verdedigingsmacht was in het noorden geconcentreerd. De strategie van de geallieerden bleek weinig effectief toen de pantserdivisies zich verspreidden om de weg voor te bereiden voor hun infanterie. De Britse en Franse legers in België liepen het gevaar hierdoor volledig van de rest van de troepen afgesneden te worden.

De Duitsers waren op dit moment erg kwetsbaar voor een gerichte tegenaanval, maar de enige serieuze bedreiging voor de oprukkende Duitse pantsers was een aanval door Britse tanks bij Arras op 21 mei. Vijf Britse brigades slaagden erin de SS *Totenkopf* divisie op te houden, maar zij werden weer teruggedrongen toen de commandant van de 7de pantserdivisie - generaal-majoor Erwin Rommel - de zware tanks van de Britse infanterie aanviel met zijn 88-mm antitankgeschut. Gamelin beval zijn troepen zich terug te trekken, maar stelde de Britten daarvan niet op de hoogte. De omvang van de catastrofe werd al snel duidelijk en de Franse regering maakte zich op om Parijs te verlaten. Ook in Londen was er sprake van een politieke patstelling. Winston Churchill had juist Neville Chamberlain opgevolgd als premier en het werd aan Lord Gort, commandant van de Britse Expeditionary Force, overgelaten om te beslissen of hij de Fransen in de steek zou laten of het leven van zijn laatste mannen op het spel zou zetten in een laatste poging om de situatie te redden.

DE BRITTEN AFGESNEDEN

Intussen hadden de pantsertroepen van Guderian de Franse kust bereikt en besloot Gort de Britse Expeditionary Force naar Duinkerken terug te trekken. De ruimte waarin de Britten waren ingesloten, werd steeds kleiner en het leek slechts een kwestie van tijd voordat ze helemaal weggevaagd zouden worden. Maar het lot hielp hen een handje. De Führer liet zijn pantsertroepen halt houden. Als gevolg daarvan kregen de Britten weer wat ademruimte en slaagde een vloot bestaande uit burgerschepen en schepen van de Royal Navy erin meer dan 338.000 soldaten, waaronder 100.000 Fransen, binnen negen dagen te evacueren. Men denkt dat Hitler Guderian gelastte halt te houden om Hermann Goering de kans te geven te bewijzen dat de Luftwaffe het karwei wel kon afmaken. Helaas voor de Luftwaffe leverden de Spitfires en Hurricanes van de RAF felle weerstand, en ondanks een paar succesjes vormde de Luftwaffe niet echt een bedreiging

Hieronder: De pantsertroepen van Guderian bereikten het Kanaal op 20 mei, 10 dagen na de start van het offensief. De BEF en ontelbare Fransen zaten nu vast bij Duinkerken.

voor de evacuatie.

FRANKRIJK CAPITULEERT

Door het wonder van Duinkerken bleef Groot-Brittannië in de strijd. Voor Frankrijk, waar de oude Gamelin inmiddels vervangen was door de nog oudere generaal Weygand, was alle hoop inmiddels vervlogen. Ondanks het zware verzet hier en daar trokken de Duitse pantsertroepen met onvoorstelbare snelheid op naar het westen om de Atlantische kust in te nemen. Andere troepen rukten op naar het zuiden. Ze trokken daarbij om de Maginot-linie heen waardoor er meer dan 400.000 Franse troepen verwonderd en gedemoraliseerd in de, nu nutteloos geworden, verdedigingswerken achterbleven.

Op 16 juni trad de Franse premier Reynaud af en werd hij opgevolgd door maarschalk Philippe Pétain. Een van de eerste daden van deze voormalige held van Verdun was de Duitsers om hun capitulatievoorwaarden vragen. Op 20 juni had Italië de oorlog verklaard aan Frankrijk en waren de Duitse troepen tot de Zwitserse grens in het oosten en Lyon en Grenoble in het zuiden doorgedrongen en ze hadden de kust van Biscaje tot aan Royan in handen. Om de vernedering totaal te maken, stond Hitler erop dat de eenzijdige wapenstilstand getekend zou worden in dezelfde treinwagon en in dezelfde plaats, Compiègne, als waar de Duitsers zich in 1918 hadden overgegeven.

Binnen een paar weken hadden Noorwegen, Denemarken, Nederland, België en Frankrijk zich overgegeven aan Duitsland. Alleen Groot-Brittannië bleef nog over om Hitler af te houden van de totale macht in Europa. Vandaar dat Hitler zijn aandacht daarna op de Britse eilanden richtte.

Linksonder:
Adolf Hitler verlaat de wagon bij Compiègne waar Frankrijk een vernederende wapenstilstand heeft moeten tekenen. Nu hoefde hij alleen Groot-Brittannië nog maar te veroveren.

Hierboven:
De Franse nederlaag was te wijten aan de verlamming en angst die het gevolg was van de Duitse pantsertactieken. Veel van de slecht getrainde Franse dienstplichtigen gaven zich zonder slag of stoot over.

Hieronder:
Duitse pantsertroepen rijden arrogant met Franse Somua-tanks - die beter waren dan de meeste Duits tanks - in een zegetocht over de Champs Elysees.

MACHINEGEWEER MG34/42

Een Duitse infanterie-eenheid met machinegeweren trekt tijdens de zomer van 1941 door een graanveld in de Oekraïne. Voor hun MG 34 bestond er in andere legers nog geen equivalent.

Het standaard machinegeweer dat door het Duitse leger gebruikt werd tijdens de Tweede Wereldoorlog was een van de meest invloedrijke kleine infanterievuurwapens dat ooit gebouwd werd.

IN DUITSLAND werden tijdens de Tweede Wereldoorlog veel geavanceerde wapens geproduceerd. Sommige daarvan waren een succes, andere waren onbetrouwbaar en weer andere waren hun tijd te ver vooruit. Maar een paar Duitse wapens waren zo goed dat ze nog jaren na de Tweede Wereldoorlog van invloed zouden zijn op de wapenontwikkeling in de rest van de wereld. Twee voorbeelden daarvan zijn het MG34-machinegeweer en de opvolger daarvan, de MG 42.

De eerste primitieve machinegeweren werden rond 1860 geïntroduceerd, maar het zou nog tot de Eerste Wereldoorlog duren voordat ze het slagveld domineerden. Tegen de tijd dat de Tweede Wereldoorlog uitbrak, werden er door de meeste legers diverse machinegeweren gebruikt.

VERSCHILLENDE MACHINEGEWEREN

Er waren lichte machinegeweren, soms niet veel meer dan een snelvuurgeweer: ze hadden een vaste affuit en werkten meestal met een magazijn. Infanteristen droegen deze wapens bij zich voor extra vuurkracht. Dan waren er nog de middelzware machinegeweren: deze waren zwaarder, waren vaak watergekoeld en werden op een zwaar affuit geplaatst. Deze werden gebruikt om de vijand op de klassieke manier gedurende lange periodes met enorme hoeveelheden lood te bestoken. Zware machinegeweren werden ook gebruikt voor ondersteuning van de troepen. Ze hadden een groter bereik en een dodelijker effect, maar ze waren moeilijker te verplaatsen.

De Wehrmacht pakte het anders aan. Met de MG34 hadden de Duitsers een veelzijdig wapen gemaakt dat voor vrijwel alle doeleinden gebruikt kon worden. Het had een vaste affuit en kon door de infanterie als licht machinegeweer

gebruikt worden tijdens een aanval. Als de MG34 op de *MG-Lafette*, een affuit met een periscoopvizier, gemonteerd was kon hij voor de verdediging gebruikt worden voor spervuur. Als het geweer werd afgevuurd, draaide het zich door de terugslag over de affuit, zodat er automatisch een hele sector onder schot genomen werd. De affuit was zo ontworpen dat de schutter het wapen vanaf de bodem van een loopgraaf kon afvuren door middel van een greep die aan de trekker gekoppeld was, of door aan een koord te trekken dat aan de greep vastgemaakt was. Er waren diverse affuiten, onder andere voor gebruik als luchtafweergeschut of voor installatie in een tank.

De MG34 was voorzien van luchtkoeling, in plaats van de onhandige watergekoelde systemen waarmee vroeger voorkomen werd dat de loop smolt als hij te heet werd. Om oververhitting tegen te gaan, kon de loop snel verwisseld worden. Een MG-team had altijd een of meer reservelopen bij zich. De MG34 vuurde 7,92-mm-patronen af uit een metalen riem met 50 patronen. Als de MG34 als verdedigingswapen werd ingebouwd in bommenwerpers, wekte hij met zadelmagazijnen met 75 patronen. Als de MG34 geladen op de vaste affuit (met twee poten) stond, woog hij ongeveer 12 kg. Op een Lafette 34-affuit woog hij maar liefst 31 kg. Het wapen was 1219 mm lang en had een looplengte van 627 mm.

Rechts:
Op een Lafette-affuit kon de MG 34 een zwaar spervuur afgeven, vergelijkbaar aan dat van de watergekoelde wapens van de geallieerden.

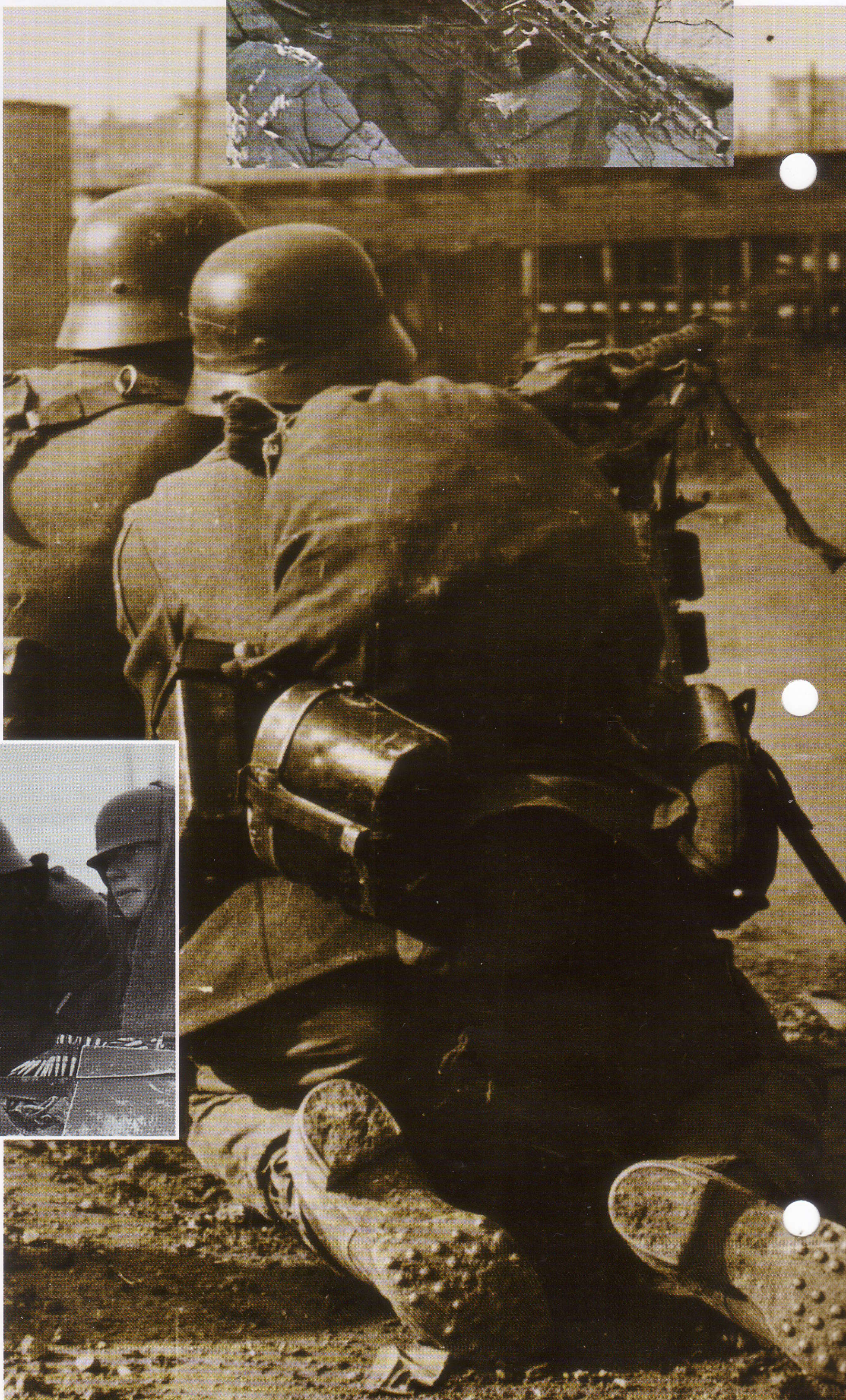

Hieronder:
Duitse infanteristen met een MG 34 schieten op Russen die zich verschanst hebben in een tractorfabriek tijdens de Slag om Stalingrad.

Boven:
Op de lichtere, vaste affuit kon de MG 34 door de infanterie gebruikt worden als licht machinegeweer.
Dit model heeft een magazijn voor 75 patronen.

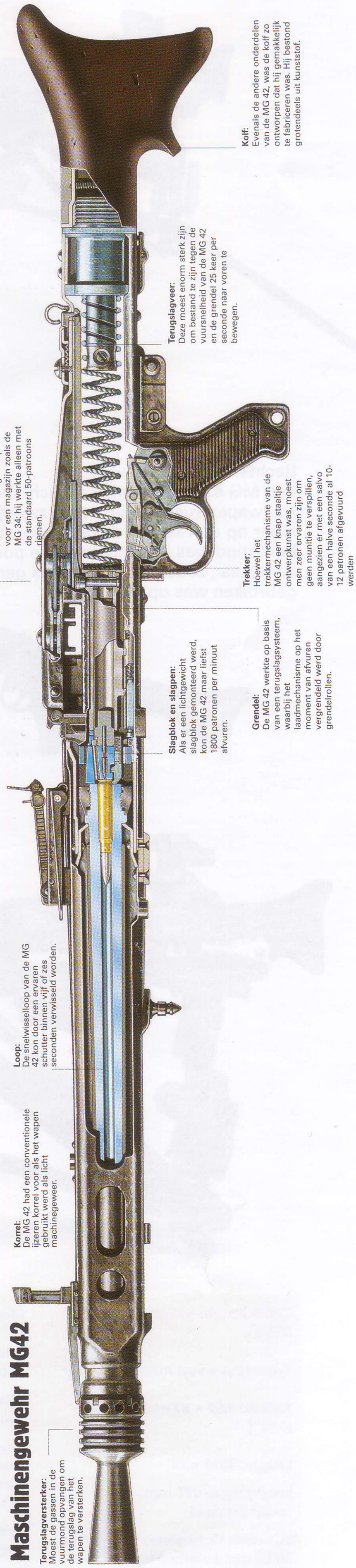

Boven:
Door zijn hoekige vorm is de MG 42 gemakkelijk te onderscheiden van zijn duurdere voorganger, de MG 34. Het nieuwere wapen was minder gevoelig voor extreme weersomstandigheden.

De mondingssnelheid was 755 meter per seconde. Het maximale effectieve bereik was 2000 meter en de MG34 kon 800 tot 900 patronen per minuut afvuren. Het grote nadeel van dit wapen was dat het volgens zeer hoge eisen gebouwd was en dat de meeste componenten uit massieve blokken staal vervaardigd werden. Daardoor was de productie van deze wapens erg arbeidsintensief en kostbaar. Toen ook Rusland bij de oorlog betrokken raakte, steeg de vraag naar machinegeweren enorm. Een team van ontwikkelaars onder leiding van Dr. Grunow, een succesvolle industrieel, kreeg de opdracht manieren te bedenken om de productie van de MG34 te versnellen.

Het resultaat daarvan was de klassieke MG42, een van de meest invloedrijke vuurwapens uit de geschiedenis. In de kolf en de pistoolgreep was kunststof gebruikt en de dure stalen componenten werden vervangen door goedkopere gestanste en gegoten metalen alternatieven. In plaats van popnagel- en schroefverbindingen werden er puntlassen toegepast. Toen de geallieerden een aantal buitgemaakte MG42's bestudeerden, namen ze aan dat deze veranderingen het gevolg waren van de toegenomen druk op de Duitse wapenindustrie. Ze hadden niet onmiddellijk door dat dit een bewuste ontwerpkeuze was, die de

Links:
Een MG 34 die gebruikt wordt als zwaar machinegeweer op een Lafette 34-affuit, compleet met indirecte vizieren. De affuit was een gedegen stukje techniek - de productie ervan was even duur als van het machinegeweer op zich! De twee kussens op de voorste poot rustten op de rug van degene die de affuit tijdens het transport droeg.

OORSPRONG VAN DE MG34

In 1934 startte men op de Mauserfabriek in Obendorf met het ontwerp van het *Maschinengewehr* MG34. Het wapen dat in 1936 in gebruik werd genomen, zou het ontwerp van machinegeweren en de tactieken voor infanterie voor altijd veranderen. Dit geweer had echter wel al een lange ontwikkelperiode achter de rug.

In 1919 zette de *Rheinische Metallwaren und Maschinenfabrik* een dochteronderneming op in Nederland om zo onder het Verdrag van Versailles uit te komen. Vervolgens werd er in Rusland in 1920 een geheim 'front'-bedrijf opgericht en nam men in 1929 het kleine Zwitserse bedrijf Solothurn over.

Deze overname leidde tot de 'Solothurn' MG30 uit 1929, een luchtgekoeld machinegeweer met een boxmagazijn. Dit hoogwaardige wapen bleef tot 1935 in productie.

De ontwikkelaars van Mauser gebruikten de MG30 als uitgangspunt voor hun nieuwe wapen, de MG34. In dit wapen kwamen diverse elementen van zijn voorganger terug, zoals de grendel/trekkerconfiguratie en de snelwisselloop.

Rechts:
Een MG 42 voor gebruik als licht machinegeweer. Het wapen rust nu niet op de zware Lafette-affuit, maar op de vaste affuit die er permanent aan bevestigd was. De lengte van de pootjes was instelbaar, zodat het wapen ook gemakkelijk te gebruiken was op ruw terrein.

Links:
Een MG 42 op een Lafette 42-affuit. Evenals de Lafette 34, had de Lafette 42 verstelbare poten, zodat het wapen ook gebruikt kon worden als luchtdoelgeschut. Met zijn 20,5 kg was de Lafette 42 ongeveer 3 kg lichter dan zijn voorganger.

TECHNISCHE SPECIFICATIES
MG 34

Type: Universeel machinegeweer

Kaliber: 7,92 x 57 mm Mauser (0,31");

Lengte: 1219 mm

Loop: lengte 627 mm; 4 groeven, rechtsdraaiend

Gewicht: 12,1 kg met vaste affuit; 36 kg met Lafette 34-affuit

Mondingssnelheid: 755 m/sec

Vuursnelheid: 800-900 patronen/min

Effectief bereik: 800 meter direct vuur; 2000-3000 meter indirect vuur

Munitietoevoer: 75-patroons trommelmagazijn of 50-patroons riem (meestal met vijf aan elkaar gekoppeld tot 250 patronen)

Kostprijs: 327 RM (727 RM inclusief Lafette-affuit)

TECHNISCHE SPECIFICATIES
MG 42

Type: Universeel machinegeweer

Kaliber: 7,92 x 57 mm Mauser (0,31");

Lengte: 1220 mm

Loop: lengte 533 mm; 4 groeven, rechtsdraaiend

Gewicht: 11,5 kg met vaste affuit; 32 kg met Lafette 42-affuit

Mondingssnelheid: 755 m/sec

Vuursnelheid: 1200 patronen/min

Effectief bereik: 500 meter direct vuur; 3500 meter indirect vuur

Munitietoevoer: 50-patroons riem (meestal met vijf aan elkaar gekoppeld tot 250 patronen)

Kostprijs: 250 RM (ca. 550 inclusief Lafette-affuit)

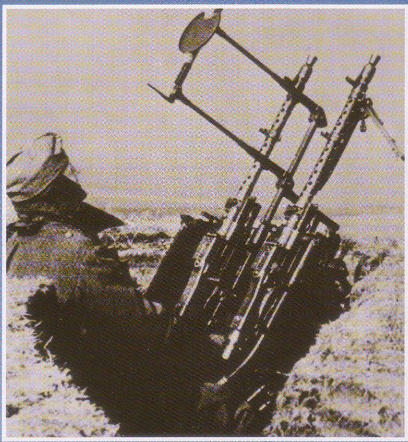

Boven:
Omdat de MG 34 een effectief spervuur af kon geven was hij zeer geschikt als luchtdoelwapen voor de korte afstand, vooral als hij op meerdere affuiten geplaatst was.

Hieronder:
Voor ondersteunend vuur werd de MG 42 meestal bediend door een driekoppig team bestaande uit een uitkijk, schutter en een lader (links).

productie zo sterk vereenvoudigd had, dat men nu veel sneller machinegeweren kon produceren met minder goed opgeleide arbeidskrachten.

PRAKTIJKERVARING

Het ontwerp van de MG42 was gebaseerd op de ervaringen die men had opgedaan aan het Oostfront. Zowel de trekker als de grendelnok waren zo ontworpen dat de schutter ze met handschoenen aan, of met een stok of een stang, kon bedienen. Dit was van levensbelang in de extreme Russische winters waar men ernstige verwondingen kon oplopen als de blote huid in contact kwam met het ijskoude metaal. De MG42 werkte ook prima in een ander klimaat; de MG42 was veel minder gevoelig voor het stof en vuil in Noord-Afrika en Italië dan zijn voorganger.

De MG42 was bovendien lichter en iets compacter, maar werkte volgens hetzelfde principe van een korte terugslag in combinatie met gasdruk van de terugslagversterker. De mondingssnelheid van de MG42 op 755 meter per seconde was hetzelfde als die van de MG34, maar het grootste verschil was de vuursnelheid: de MG42 kon 1550 patronen per minuut afvuren vanaf een riem.

DE LOOP VERWISSELEN

Door deze hoge vuursnelheid werd de loop van de MG42 nog heter dan die van de MG34. Daarom werd het snelwisselsysteem vereenvoudigd. De schutter hoefde alleen maar een pal vóór de grendel naar voren te duwen, waarna de loop naar rechts openklapte. Heel voorzichtig, om zich niet te verbranden, trok hij de loop dan naar achteren om hem te verwijderen. De nieuwe loop werd in omgekeerde volgorde aangebracht. Een getrainde schutter kon de loop binnen 30 seconden verwisselen.

De hoge vuursnelheid mag dan een bepaald gevoel van zekerheid opgeleverd hebben voor een nerveuze soldaat, maar de trillingen die daarvan het gevolg waren leverden een probleem op: op de vaste affuit was de MG 42 minder nauwkeurig dan de MG 34. Hoewel de soldaten leerden dat ze korte salvo's moesten afvuren, vonden ze het soms moeilijk om dit in het vuur van de strijd te onthouden. Een overenthousiast schietgedrag kostte erg veel patronen. Daarom moest het driekoppige team een groot gewicht aan munitie meeslepen.

Het typische geluid van de MG42 was zeer herkenbaar en werd door de geallieerde soldaten vaak vergeleken met het geluid van scheurend

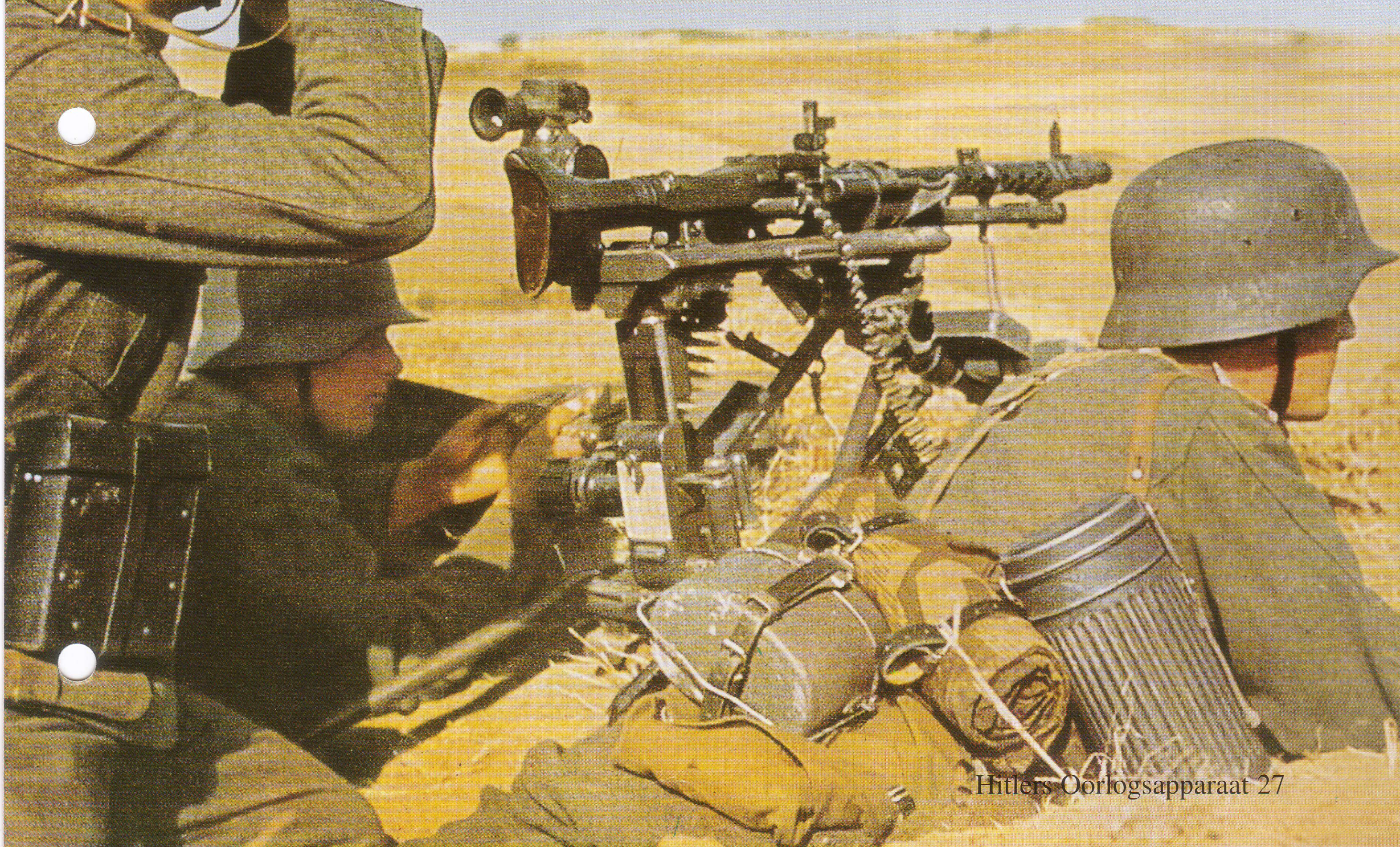

linoleum. Een veteraan herinnerde "het hysterische gegil van het snelvuur van de MG42"... "Ik herinner me hoe ik de eerste keer reageerde ...vol verbazing door de vernietigende vuurkracht van deze wapens. Ik had de indruk dat de Duitse soldaten hun gewone geweer zelden gebruikten. Ze sleepten vooral dozen vol munitie voor lichte machinegeweren met zich mee. Daarvan leken ze een onbeperkte voorraad te hebben.

Boven:
Hoewel de MG 42 iets minder verfijnd was dan zijn voorganger, was hij betrouwbaarder in zware omstandigheden. Daarom werd hij voornamelijk aan de infanterie verstrekt, terwijl het oudere wapen vooral op voertuigen gemonteerd werd.

Onder:
Het enige probleem met de MG 42 was dat hij erg veel munitie verbruikte. De meeste Duitse infanteristen hadden daarom extra patroonriemen bij zich voor dit machinegeweer.

Hieronder:
Hoewel de MG 42 ontworpen was voor de standaard 50-patroons riemen, was hij gemakkelijk geschikt te maken voor het gebruik van de 75-patroons trommelmagazijnen van de MG 34. Het grote ronde vizier voorop de loop van dit wapen is een luchtdoelvizier.

GOUD-FAZANTEN VAN DE NSDAP

Terwijl de Reichsleiter zich vooral met het staatsbeleid bezig hielden, waren de Hoheitsträger het dagelijkse gezicht van de partij. De gewone burgers hadden hier het meest mee te maken. De Gauleiter waren de politieke leiders van de grootste bestuurlijke eenheden binnen de staat. Zij moesten ervoor zorgen dat de burgers zich op politiek, cultureel en economisch gebied conformeerden aan de nationaal-socialistische ideologie.

De Führer benoemde persoonlijk alle Gauleiter, Kreisleiter, Reichsleiter en alle andere politieke leiders binnen de Reichsleitung tot en met het niveau van Gauamtsleiter, het hoofd van een onderdeel van de partijorganisatie binnen een Gau.

De Hoheitsträger en Reichsleitung vormden samen een machtige groep die ervoor zorgde dat de nazi-partij de burgers strak in haar greep had en hen dwong volgens de richtlijnen van de nazi's te leven. Deze leiders hadden verreikende bevoegdheden, zoals het recht om alles instrumenten die de partij te bieden had te gebruiken om hun plannen ten uit-voer te brengen. Zij konden de diensten van de SA, de SS, de Hitlerjugend en de NSKK inroepen.

Rechts:
Uniformjasje van een Italiaanse kleermaker voor de politieke leider Oswald Zöschg. Zöschg was gestationeerd in Merano in Italië en was lid van Ausland Organisation Ortsgruppe Italien, die de contacten verzorgde tussen de NSDAP en de zwarthemden van Mussolini.

Hieronder:
Een aantal partijemblemen. Tegen de klok in vanaf linksboven zijn dit: armband van partijfotograaf (op het metalen plaatje staat het nummer van diens vergunning); gouden embleem voor op een pet (van na 1938); NSDAP-persarmband voor hoofdredacteuren; manchetband die gedragen werd door een assistent van een Reichsleiter; kreisgericht manchetband die gedragen werd door een functionaris die in een stedelijke rechtbank werkte; schouderemblemen van een Gauleiter; een paraderiem van geweven goud celluloid op een bruin fluwelen ondergrond; en een Reichsleiter-armband die oorspronkelijk van Martin Bormann was.

De hoge pet van een Gauleiter, te herkennen aan de rode bies en de gouden, geborduurde eikenbladeren; een vaantje voor de auto van een Gauleiter; en een met de hand geborduurde sjerp voor begrafenissen.

Hierboven:
Een dubbelrijs uniformjasje dat oorspronkelijk gemaakt was voor Kreis Hauptsgemeinschaftsleiter de König die gestationeerd was in het huidige Tsjechië.

Rechts:
Met de klok mee te beginnen in de linker bovenhoek: het NSDAP-lidmaatschapsboekje van een politieke leider; een eervolle vermelding voor de gouden partijmedaille; een paar gouden partijmedailles in hun doosje (grote voor uniformjasje, kleine voor revers van burgerkostuum); kaft van NSDAP-lidmaatschapsboekje; medailles voor 25/15/10-jarige dienst; Blut-Orden van 2e serie in doosje (werd gegeven aan de deelnemers aan de staatsgreep in Oostenrijk in 1934.In het midden van links naar rechts: onderscheiding uit Sudetenland; voorlopige NSDAP-lidmaatschapskaart; Coburg-onderscheiding voor degenen die in de begindagen tegen de socialisten gevochten hadden.

Buchenwald

Het concentratiekamp bij Buchenwald lag ca. 8 kilometer ten noordoosten van Weimar in midden-Duitsland. Het werd in 1937 geopend. In het begin zaten er vooral politieke gevangenen, maar na de Kristallnacht in 1938 werden er meer dan 10.000 joden opgesloten. Buchenwald werd tijdens de oorlog uitgebreid tot een capaciteit van 80.000 gevangenen eind 1944. Buchenwald vormde het hart van een complex van meer dan 100 werkkampen. Er vonden hier ook uitgebreide medische experimenten plaats. Toen het Rode Leger oprukte in Oost-Europa, werden de gevangenen uit andere kampen naar Buchenwald overgebracht. Velen stierven tijdens deze dodenmarsen. Hoewel Buchenwald geen vernietigingskamp was, was het sterftecijfer hoog. De gevangenen hadden te weinig ruimte en voedsel, moesten hard werken en werden mishandeld. Hoewel de SS de bewoners van het kamp aan het eind van de oorlog nog probeerde te evacueren (30.000 gevangenen werden verplaatst waarvan er 8.000 onderweg stierven), waren er nog meer dan 20.000 gevangenen in het kamp toen dat op 10 april 1945 door de Amerikanen bevrijd werd.

Zie ook De Holocaust
Nummer 1: Auschwitz: selectie in het dodenkamp
Nummer 2: Fabriek van de dood
Zie ook De gruweldaden van de nazi's
Nummer 3: Dachau

Buchenwald was een van de grootste concentratiekampen en leverde dwangarbeiders voor tientallen Duitse bedrijven die betrokken waren bij de wapenproductie.

Bund Deutscher Mädchen (BdM)

De Bond van Duitse Meisjes was de vrouwelijke equivalent van de Hitlerjugend. Er waren twee groepen: de Jungmädel tussen 10 en 14 jaar en de eigenlijke BdM voor oudere meisjes tot 21.

De meisjes van de BdM moesten voldoen aan een 19e-eeuws romantisch ideaal van vrouwelijkheid. Dit was vooral een plattelandsbeeld - meisjes die gepermanent haar hadden in plaats van vlechten of 'Gretchen'-knotten liepen het risico dat hun hoofd werd kaalgeschoren. Hoewel er ook veel aandacht was voor gezondheid en kameraadschap, hield de BdM zich vooral bezig met voorbereidingen op het huwelijk. Op hun 17de konden de meisjes lid worden van de organisatie Glaube und Schönheit waar ze van alles leerden over het huishouden en het huwelijk. Tegen 1936 waren er meer dan twee miljoen meisjes lid van de BdM.

De Bund Deutscher Mädel deed veel aan 'reisjes' - trektochten in het weekend met overnachtingen in tenten of jeugdherbergen waar de meisjes hielpen bij het huishouden.

Canada

De naam die de gevangenen gebruikten voor de enorme voorraden kleding, juwelen, goud en zelfs haar dat geroofd was van de slachtoffers van Auschwitz. Canada was een land ver weg waar men in vrijheid kon leven. Vóór de Tweede Wereldoorlog was dit het beloofde land voor veel politieke vluchtelingen. De naam voor het terrein en de gebouwen waar deze goederen opgeslagen werden, was te danken aan het feit dat de kapo's die de buit sorteerden in betere omstandigheden verkeerden dan de andere dwangarbeiders. Maar dit betrekkelijk prettige leven duurde niet lang - de kapo's werden regelmatig vergast en door nieuwe gevangenen vervangen. In februari 1943 meldde Oswald Pohl, hoofd van het SS Wirtschafts- und verwaltungshauptamt (Centrale economische en administratieve dienst) dat er 781 wagonladingen met buit vanuit Auschwitz naar Duitsland gestuurd waren. Daarvan bevatten er 254 kleding en één menselijk haar. In de Reichsbank werden goudstaven gemaakt van geroofde juwelen bewaard in een kluis op naam van Max Heiliger.

Zie ook De Holocaust
Nummer 1: Auschwitz: Selectie in het dodenkamp
Nummer 2: Fabriek van de dood

Canaris, Admiral Wilhelm Franz (1887-1945)

Hoofd van de Abwehr, de contraspionagedienst van het OKW (Oberkommando der Wehrmacht). Als officier in de Keizerlijke Marine voerde hij tijdens de Eerste Wereldoorlog geheime operaties uit. Onder zijn leiding werd de Abwehr een belangrijke instantie.

Canaris onderhield sociale betrekkingen met leden van de inlichtingendiensten van de SS en de SD en hij deed zijn best de leden van de Abwehr tegen deze organisaties te beschermen. Uiteindelijk keerde hij zich tegen Hitler en sloot hij zich aan bij het verzet, maar hij was fel gekant tegen moordaanslagen op Hitler. Dit dubbelleven was te zwaar voor hem en na de mislukte aanslag op Hitler in juli 1944 werd Canaris van zijn functie ontheven en gearresteerd. Op 9 april 1945 werd hij in het concentratiekamp Flossenbürg opgehangen.

Canaris tijdens een officiële gelegenheid voor de oorlog. Naast hem zitten een officier van de Luftwaffe en zijn voormalige protégé Reinhard Heydrich die inmiddels hoofd was van de Sicherheitsdienst.

Gleiwitz

Locatie voor de laatste 'aanval' op Duitse grensposten in augustus 1939. Deze waren in scène gezet om de Duitse aanval op Polen een maand later te rechtvaardigen. De operatie was bedacht door Himmler, Heydrich en Heinrich Müller en had Hitlers goedkeuring. Hij werd uitgevoerd door een tiental veroordeelde Duitse misdadigers en gevangenen in Poolse uniformen te steken, een dodelijke injectie te geven en ze met lichte wapens zwaar te verwonden. Ze werden na de aanvallen achtergelaten als 'vermoorde grenswachten' en de internationale pers werd uitgenodigd om hun lijken te komen bekijken. De meest opvallende 'aanval' vond plaats op het radiostation bij Gleiwitz dat door SS'ers onder bevel van Alfred Helmut Naujocks bestormd werd. De medewerkers werden in elkaar geslagen en er werd een anti-Duitse toespraak uitgezonden.

Chamberlain, Houston S. (1855-1927)

Filosoof van Britse afkomst. Zijn boek Foundations of the Nineteenth Century werd in 1899 in Duitsland gepubliceerd. Daarin noemde hij de Duitsers een toekomstig superras en de joden een 'lagere beschaving'.

Houston Stewart Chamberlain werd in 1855 geboren. Hij was gek op de muziek van Richard Wagner. Hij vestigde zich in Bayreuth waar hij zich tot Duitser liet naturaliseren en met Eva, de dochter van Wagner, trouwde. Zijn ideeën hadden veel invloed op de völkische groeperingen die de nazi-partij in het begin domineerden. Adolf Hitler respecteerde Chamberlain en was een van de weinige publieke figuren op zijn begrafenis.

De later tot Duitser genaturaliseerde Brit Houston Stewart Chamberlain was een van de ideologische voorvaderen van het nationaal-socialisme. Zijn raciale ideeën en zijn mening dat het Germaanse volk voorbestemd was om over Europa te heersen, hadden veel invloed op Adolf Hitler en de vroege nazi's.

Chelmno (Kulmhof)

Het eerste vernietigingskamp. Dit lag in de Warthegau - een door Duitsland geannexeerd deel van Polen. Oorspronkelijk was dit kamp een lokaal initiatief van Reichsstatthalter (gouwleider) Arthur Greiser, bemand door politie-eenheden. Het kamp draaide ongeveer een jaar onder Commandant Lange. De meeste gevangenen waren ziek. Ze werden in kleine groepjes vergast met de uitlaatgassen van vrachtwagens. Hun stoffelijke resten werden door een Knochenmuhle (bottenmaalmachine) verwerkt. Tijdens het ene jaar dat het kamp bestond stierven er zo'n 150.000 mensen.Vanwege het vermeende gevaar voor infectie kregen de bewakers een bonus van 15 Reichsmark per dag. Op Himmlers orders werd het kamp in de zomer van 1942 gesloten; een speciaal SS-commando blies de gebouwen op en ruimde alle sporen van massagraven op.

Zie ook De Holocaust
Nummer 1: Auschwitz: Selectie in het dodenkamp
Nummer 2: Fabriek van de dood
Nummer 3: Dachau

Chamberlain, Neville (1869-1940)

Conservatief, Brits politicus, Prime Minister vanaf 1937, door wiens 'appeasement'-politiek Hitler Oostenrijk, het Sudetenland en Tsjecho-Slowakije kon annexeren.
Hoewel hij bejubeld werd als de man die uit München terugkwam met een document ondertekend door Hitler en die aankondigde dat er 'peace in our time' zou zijn, zag hij juist door zijn verlangen naar vrede niet in dat Hitler niet te vertrouwen was. Toch startte Groot-Brittannië onder Chamberlain met de voorbereidingen voor de oorlog. In de 12 maanden tussen de ontmoeting in München in 1938 en de oorlogsverklaring in september 1939, werd het werk aan de herbewapening en de bouw van munitiefabrieken opgeschroefd om Groot-Brittannië voor te bereiden op de oorlog. Chamberlain moest aftreden na de Duitse aanval op het westen in de lente van 1940. Hij stierf al snel nadat hij de macht had overgedragen aan Winston Churchill.

Neville Chamberlain schudt Hitler de hand tijdens de bijeenkomst in München in 1938. De Britse Prime Minister was vol goede bedoelingen. Zijn grootste fout was echter dat hij dacht dat hij de Duitse Führer kon vertrouwen.

Citadel (Zitadelle)

Codenaam voor de Duitse aanval op de vooruitgeschoven Russische eenheden bij Koersk in juli 1943. Bijna één miljoen Duitse soldaten, 2500 tanks en 1800 gevechtsvliegtuigen werden ingezet in een massale aanval tegen twee Russische legergroepen. Ze moesten het echter opnemen tegen een nog groter aantal Russische verdedigers in goed voorbereide posities: het Duitse plan was namelijk door het westen onderschept en aan de Russen doorgespeeld. De Russische verdediging sloeg de aanval af en een week later ging het Rode Leger in de aanval. Na Koersk namen de Duitsers nooit meer het strategische initiatief in Rusland.

Boven:
Duitse pantsertroepen wachten op het aanvalssignaal. Doordat Hitler de aanval uitstelde, konden de Russen hun verdedigingsposities voorbereiden.

Rechts:
Groepen Russische partizanen spioneerden in de Duitse achterhoede. Ze verzamelden vitale informatie over de Wehrmacht voor de slag bij Koersk.

Colditz

Een middeleeuws fort aan de rivier Mulde in Saksen waar zo'n 600 hoge krijgsgevangenen en andere gevangenen zaten. Daarbij waren een aantal Prominente - officieren die banden hadden met de koninklijke familie of met prominente geallieerde politici en militairen.

Colditz was een Sonderlager (speciaal kamp) of Straflager (strafkamp), waaruit men volgens de Duitsers niet kon ontsnappen. Toch vonden er tussen 1939 en 1944 130 vluchtpogingen plaats, waarvan er 30 lukten. Veertien Fransen, negen Britten, zes Nederlanders en een Pool wisten te ontkomen aan deze zwaarbewaakte gevangenis. Colditz kamp werd in 1945 door de Amerikanen ontzet.

Boven:
Het oude fort Colditz in Saksen is nu berucht door zijn rol als gevangenis tijdens WOII.

Columbia Haus

Columbia Haus in Berlijn was een van de eerste - en waarschijnlijk de ergste en meest beruchte - van de gevangenissen die door de Gestapo werden ingesteld toen Hitler op 30 januari 1933 kanselier werd. In de verhoorcellen werden communisten, sociaal-democraten, joden en andere staatsvijanden gemarteld, voordat ze naar een concentratiekamp gestuurd werden. Dit duurde tot 1936. Daarna werden de gevangenen direct naar het concentratiekamp in Sachsenhausen gebracht.

Compiègne

De wapenstilstand waarmee in november 1918 een einde kwam aan de Eerste Wereldoorlog werd getekend in een treinwagon in het bos van Compiègne, bij Parijs. Toen Frankrijk verslagen was, koos Hitler deze locatie voor de capitulatiebesprekingen tussen Frankrijk en Duitsland in juni 1940. De wagon werd later naar Berlijn gebracht om te dienen voor fondsenwerving. Hij werd uiteindelijk door een geallieerde luchtaanval vernietigd.

Zie ook Geheime Hitler-dossiers
Nummer 5: De Beginjaren
Zie ook Hitlers Veldslagen
Nummer 4: De slag om Frankrijk

Hitler en de hoogste officieren van de Duitse strijdkrachten vieren de overwinning op Frankrijk. Toen de treinwagon weg was, bliezen de Duitsers het terrein op.

Concordaat

Het verdrag dat in 1933 getekend werd tussen de nazi-regering en Eugenio Pacelli, de latere paus Pius XII, die eerst staatssecretaris van het Vaticaan en enige tijd vertegenwoordiger van de paus in Berlijn was. Als dank voor de verzekering van Rome dat men zich niet met de Duitse politiek zou bemoeien, mochten de katholieken van de Führer hun geloof blijven belijden. Deze afspraak bleef tot 1945 in stand. Critici beweren dat het stilzwijgen van het Vaticaan over de Endlösung en over andere vormen van mensenrechtenschending in het Derde Rijk het gevolg was van het Concordaat.

Eugenio Pacelli, later Paus Pius XII, tekent het Concordaat tussen de nazi's en de rooms-katholieke kerk, terwijl Franz von Papen toekijkt. Deze gebeurtenis zou achteraf een smet werpen op de reputatie van de paus.